

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθμός Προτεραιότητας

ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ Α' ΣΠΟΥΔΩΝ
& ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Μαρούσι, 19-9-2016

Αρ. Πρωτοκόλλου : 152319/Δ1

Ταχ. Δ/νση : Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη : 15180 – Μαρούσι
Ιστοσελίδα : <http://www.minedu.gov.gr>
Email : spudonpe@minedu.gov.gr
Πληροφορίες : Π. Αγγελόπουλος
Κ. Γκουνέλα
Τηλέφωνο : 210 344 2248

ΠΡΟΣ:1. Περιφερειακούς Δ/ντές Εκπ/σης
2. Προϊσταμένους Επιστημονικής & Παιδαγωγικής
Καθοδήγησης Π.Ε. (μέσω των Περιφ. Δ/νσεων
Εκπ/σης της χώρας)
3. Σχολικούς Συμβούλους Δημοτικής Εκπαίδευσης
(μέσω των Περιφ. Δ/νσεων Εκπ/σης της χώρας)
4. Διευθυντές Π.Ε. της χώρας
5. Διευθυντές, Προϊσταμένους & Διδακτικό
Προσωπικό των Δημόσιων και Ιδιωτικών σχολικών
μονάδων (μέσω των Δ/νσεων Π.Ε)

ΚΟΙΝ.: Ι.Ε.Π.
info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: « Αναδιάρθρωση, εξορθολογισμός και διαχείριση της διδακτέας ύλης για το μάθημα των Κοινωνικών Επιστημών στο Δημοτικό Σχολείο »

Λαμβάνοντας υπόψη τη με αριθμ. 35/8-09-2016 Πράξη του Δ.Σ. του Ι.Ε.Π και σε ό, τι αφορά στην αναδιάρθρωση, στον εξορθολογισμό και στη διαχείριση της διδακτέας ύλης για το μάθημα των Κοινωνικών Επιστημών στο Δημοτικό Σχολείο για το σχολικό έτος 2016-2017, ισχύουν τα κάτωθι:

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, (Τάξεις: Ε' και Στ')
2. Ιστορία, (Γ', Δ', Ε', Στ')

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ-ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ε' ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

1. Μετά από τη διαδικασία του εξορθολογισμού της ύλης, ο εκπαιδευτικός προσεγγίζει κριτικά τους διδακτικούς στόχους και τους προσαρμόζει στις ανάγκες της τάξης. Προτείνεται να δημιουργεί περιλήψεις, κατανοητούς ορισμούς κ.λπ., όπου είναι δυνατόν, ώστε με βάση αυτά ο μαθητής στη συνέχεια να συσχετίζει έννοιες και να προχωρά τη σκέψη του, κάνοντας συγχρόνως αναγωγές στην πράξη. Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός προτείνεται να δημιουργεί και να διαθέτει στους μαθητές του «εκπαιδευτικό υλικό» (π.χ. για επίκαιρα θέματα) και να τους καθοδηγεί στην αναζήτηση και επεξεργασία πηγών, υλικού κτλ.
2. Ειδικότερα, είναι πολύ σημαντικό να υλοποιούνται προτεινόμενα σχέδια εργασίας καθώς έτσι, μέσα από ενεργητικές μεθόδους εμπλοκής των μαθητών, καλλιεργούνται οριζόντιες ικανότητες και πραγματοποιούνται πολλοί (και επικαιροποιημένοι) στόχοι σύμφωνα με τις θεματικές του Προγράμματος Σπουδών.
3. Για τις επίκαιρες δραστηριότητες που προτείνονται, καθώς και για τα (προαιρετικά) σχέδια εργασίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί το παρακάτω πρόσθετο υλικό: 1. Νομοθετικό πλαίσιο ενηλικίωσης, 2. Νομοθεσία εθνικότητας και ιθαγένειας 3. Κείμενα και αποσπάσματα από ληξιαρχείο, 4. Αιτήματα που έχουν υποβληθεί από μετανάστες για επεξεργασία σε υπηρεσίες (μέσα από ιστοσελίδες), 5. Σύνταγμα της Ελλάδας, 6. Φωτογραφίες από τόπους λατρείας άλλων θρησκειών, 7. Συνθήκες για το περιβάλλον, 8. Διεθνής Αμνηστία, 9. Ελληνικό Συμβούλιο Προσφύγων, 10. Κείμενα για τη λειτουργία των σχολείων κατά το παρελθόν, 11. Ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας, 12. Υλικό για εναλλακτικές μορφές ενέργειας, 13. Εγχειρίδια ανακύκλωσης.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α «ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ»	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ/ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ/ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ/ΟΔΗΓΙΕΣ	ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ (ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ (ΒτΔ) σελ. 59-90).
Α1. ΠΟΥ ΑΝΗΚΩ	-	ΜΕΤΑΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΗ Β΄ ΕΝΟΤΗΤΑ	
Α2 .ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΛΕΞΕΙΣ	1	Στο τέλος του μαθήματος και μέσα από τις δραστηριότητες επιδιώκεται να έχουν αποσαφηνιστεί η έννοια και η σκοπιμότητα των τριών τρόπων απόκτησης ιθαγένειας, δηλ: α) με γέννηση β) με πολιτογράφηση, γ) με υιοθεσία (<18 ετών).	Επικαιροποιημένη Νομοθεσία περί ιθαγένειας. Έντυπα (χωρίς ονόματα) που σχετίζονται με το ζήτημα (π.χ. Ληξιαρχείου, πιστοποιητικά Δήμου, βεβαιώσεις σχολείου περί παρακολούθησης, αιτήσεις πολιτογράφησης, ερωτήσεις που υποβάλλονται κατά τη συνέντευξη της πολιτογράφησης (υπάρχουν στο διαδίκτυο), αιτήσεις υιοθεσίας κ.λπ.)
Α3. ΖΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	1	Προτείνεται να τονιστεί ότι κάθε άνθρωπος που ζει στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, έχει διαφορετικές υποχρεώσεις και δικαιώματα. Σημαντικό λοιπόν είναι να γίνουν σαφείς (και προτείνεται να κατηγοριοποιηθούν σε πινακάκι) οι διαφορές δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του Έλληνα πολίτη (ο οποίος έχει την ελληνική ιθαγένεια) και του αλλοδαπού πολίτη (π.χ. η Νάντια που είναι πολίτης Ουκρανίας και δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια), οι οποίοι όμως ζουν και εργάζονται και οι δύο στην Ελλάδα.	
Α5. ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΟΣ	-	ΜΕΤΑΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΗ Γ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ	
Α6. ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΟΛΙΤΕΣ	2	Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι στο τέλος της Β΄ ενότητας του	Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του

<p>ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ</p>		<p>βιβλίου προτείνεται να υλοποιηθεί σχέδιο εργασίας με τίτλο: «Οι μαθητές αποτυπώνουν τα άρθρα της οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με σχέδια. Σχολιάζουν με κείμενα το κάθε άρθρο», καλό είναι οι εκπαιδευτικοί να ευαισθητοποιήσουν ήδη τους μαθητές με στοιχεία από την παρούσα ενότητα (Α6). Βοηθητικά, μπορούν να χρησιμοποιήσουν επιλεγμένα άρθρα από τη «Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού του 1989» (Η Σύμβαση υπάρχει στο Βιβλίο του Δασκάλου σελ. 79).</p>	<p>Ανθρώπου Προτείνεται προαιρετικά η υλοποίηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας με τίτλο: «Οι μαθητές αναζητούν στοιχεία και μελετούν την ιστορία της μετανάστευσης των Ελλήνων στην Ευρώπη και στην Αμερική. Αναλύουν τις αιτίες, τις συνθήκες, τα προβλήματα» με τους παρακάτω ενδεικτικούς στόχους και θεματικές:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κατανόηση της έννοιας «πατρίδα» και των διαφορετικών κρατών. 2. Μελέτη παραδειγμάτων και μορφών διάκρισης ρατσισμού και ξενοφοβίας, και ανάδειξη των συνεπειών σε όσους είναι θύματα τέτοιων συμπεριφορών και εκδηλώσεων. 3. Μελέτη των αιτιών μετανάστευσης των ανθρώπων (οικονομικά, πολιτικά). 4. Ιστορία μετανάστευσης των Ελλήνων (σε Ευρώπη, Αμερική, Αυστραλία). <p>Προτεινόμενο υλικό για τη δραστηριότητα:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σχετικά γεγονότα της επικαιρότητας σε έντυπα (εφημερίδες) ή τηλεόραση. 2. Λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. «Ο Νταβίντ δεν ήρθε για διακοπές» του Πάνου Χριστοδούλου) και παραμύθια που σχετίζονται με το θέμα αυτό. 3. Πληροφορίες για διαφορετικές θρησκείες και
---	--	---	---

			πολιτισμούς. 4. Φωτογραφίες χώρων θρησκευτικής λατρείας.
A7. ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΔΟΥΛΕΙΑ	2+1*	*Προτεινόμενη «επίκαιρη» δραστηριότητα: Με τη βοήθεια του Σχεδίου πολιτικής προστασίας του σχολείου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να υλοποιήσουν «επίκαιρη» δραστηριότητα για προβλήματα και τρόπους πρόληψης από φυσικές καταστροφές.	
A8. ΤΙ ΕΜΑΘΑ ΩΣ ΤΩΡΑ	1		
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑΣ: 8 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (7+1 η επίκαιρη δραστηριότητα)			
ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄ «ΕΧΟΥΜΕ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ»	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ/ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ/ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ/ΟΔΗΓΙΕΣ	ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ (ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ (ΒτΔ) σελ. 59-90).
A1. ΠΟΥ ΑΝΗΚΩ	2	ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΕ ΑΠΟ Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ	Προτεινόμενη προαιρετική δραστηριότητα για τον μαθητή «δημιουργικής γραφής», που μπορεί να ενταχθεί και να υλοποιηθεί σε αυτή την ενότητα: Τίτλος: <u>Είσαι φίλος, γίνε μέλος</u> Στόχος: Ανάπτυξη του κριτικού κοινωνικού και πολιτικού γραμματισμού των παιδιών, ώστε να γίνουν οι αυριανοί δημοκρατικοί και ενεργοί πολίτες, μέσω των σχέσεών τους με τα μέλη της οικογένειας. Κατανόηση των τρόπους σύστασης ομάδων και τις

			<p>μορφές της οικογένειας.</p> <p>Περιγραφή δραστηριότητας: Οι μαθητές διατυπώνουν γραπτώς τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για την οικογένειά τους. Όποιο παιδί επιθυμεί περιγράφει/συστήνει την ομάδα αναφοράς του (όνομα, μορφή οικογένειας/σκέψεις/συμπεριφορές/συνήθειες/αξίες /προσδοκίες/συναισθήματα ομάδας-οικογένειας).</p>
<p>B1. ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΥΜΕ ΤΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΜΑΣ</p> <p>B2. ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΜΑΣΤΕ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΑΣ</p>	1	<p>Τα κεφάλαια B1 και B2 προτείνεται να διδαχτούν μαζί σε μια διδακτική ώρα.</p> <p>Είναι σημαντικό να κατανοήσουν οι μαθητές: α) τη διαφορά του «δικαιώματος» από το «προνόμιο» (έμφαση στο παράδειγμα της Ιωάννας και τη συμφωνία που είχε κάνει με τους γονείς της), β) το ότι το «δικαίωμα» και η «υποχρέωση» είναι αλληλοπροσδιοριζόμενα και ετεροκαθοριζόμενα.</p>	
<p>B3. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΑΣ</p>	1+1*	<p>* Προτεινόμενη «επίκαιρη» δραστηριότητα:</p> <p>Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει θέματα όπως: σχολική ζωή και δημοκρατικοί κανόνες (βία, επιθετικότητα, επίλυση προβλημάτων με ειρηνικές διαδικασίες), κοινωνικό ζήτημα οδικής ασφάλειας.</p> <p>Ενδεικτική περιγραφή:</p> <p>α) Συζήτηση για σχέση μαθητή με ενηλίκους – συνομηλίκους</p> <p>β) Επεξεργασία κανόνων λειτουργίας σχολείου.</p>	<p>1. Κείμενα που αναφέρονται στον τρόπο λειτουργίας των σχολείων σε άλλες εποχές.</p> <p>2. Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας σχολείου.</p> <p>3. Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας.</p>

		<p>γ) Έρευνα για το πώς διασφαλίζεται η ασφάλεια στο σχολείο.</p> <p>δ) Πίνακες με επιτρεπόμενα και μη επιτρεπόμενα στο σχολείο.</p> <p>ε) Οργάνωση συζητήσεων με επιχειρηματολογία: το να αναφέρεις μια επίθεση αποτελεί μορφή προδοσίας;</p> <p>στ) Επεξεργασία κανόνων Οδικής Κυκλοφορίας. Συζήτηση για τις τιμωρίες που πρέπει να επιβάλλονται στους παραβάτες. Επεξεργασία θεμάτων: αλκοόλ και οδήγηση, πώς συμπεριφέρομαι ως οδηγός και συνοδηγός. Συμπαρίσταμαι σε προβλήματα, σεβασμός στον πεζό.</p>	
B4. ΤΙ ΕΜΑΘΑ ΩΣ ΤΩΡΑ	1		
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Β΄ ΕΝΟΤΗΤΑΣ:			6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (5+1 η επίκαιρη δραστηριότητα)
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ΄ «ΖΟΥΜΕ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ»	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ/ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ/ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ/ΟΔΗΓΙΕΣ	ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ (ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ (ΒτΔ) σελ. 59-90).
A5. ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΟΣ	2	<p>ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΕ ΑΠΟ Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ.</p> <p>1. Οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να δώσουν και περιγραφικούς ορισμούς των εννοιών κράτος-έθνος- λαός και να τις συσχετίσουν μεταξύ τους.</p> <p>2. Να διευκρινιστεί τι εννοούμε ότι «ο ανώτερος νόμος</p>	Σύνταγμα της Ελλάδας

		είναι το Σύνταγμα». Προτείνεται να τονιστεί η καθοριστική σημασία του Συντάγματος στη λειτουργία της δημοκρατίας και να γίνει σαφές ότι το Σύνταγμα προστατεύει από την αυθαίρετη εξουσία.	
Γ1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	1	Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι η δημοκρατία είναι αλληλένδετη με το Σύνταγμα και ότι η κατάργηση του σημαίνει κατάλυση της δημοκρατίας	
Γ2. ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1	1. Προτείνεται οι εκπαιδευτικοί να αναφερθούν στα συγκεκριμένα πρόσωπα που εκπροσωπούν τους θεσμούς (Π.τ.Δ., Πρωθυπουργός, πολιτικά κόμματα Βουλής κτλ.). 2. Προτείνεται να δοθεί με ένα σαφές διάγραμμα πώς προκύπτουν η Βουλή, η κυβέρνηση και ο Π.τ.Δ. 3. Θεωρείται σημαντικό να πραγματοποιηθεί η δραστηριότητα των «εκλογών» στην τάξη, υπό την εποπτεία του εκπαιδευτικού, ώστε αυτή να έχει παιδαγωγική αξία .	
Γ3. ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ	1	Στο κεφάλαιο Γ3 προτείνεται να εξηγηθεί στους μαθητές (μέσω απλών διαγραμμάτων και παραδειγμάτων) <u>μόνο</u> ο τρόπος σχηματισμού και λειτουργίας του Ελληνικού Κοινοβουλίου.	
Γ4. Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΜΑΣ ΖΩΗ	1		
Γ5. ΤΙ ΕΜΑΘΑ ΩΣ ΤΩΡΑ	1		
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Γ' ΕΝΟΤΗΤΑΣ: 7 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ			

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ΄ «ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΜΕ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ/ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ/ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ/ΟΔΗΓΙΕΣ	ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ (ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ (ΒτΔ) σελ. 59-90).
Δ1. ΕΡΕΥΝΩ ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΖΩ	1	Προτείνεται οι ομάδες των μαθητών να εργαστούν βιωματικά με παραδείγματα για εξάσκηση.	
Δ2. ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ	1	Στο κεφάλαιο Δ2 προτείνεται να εξηγηθεί στους μαθητές (μέσω απλών διαγραμμάτων και παραδειγμάτων) <u>μόνο</u> ο τρόπος σχηματισμού και λειτουργίας του Δημοτικού Συμβουλίου.	
Δ3. Ο ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΚΑΙ ΔΡΑ	1		
Δ4. ΤΙ ΕΜΑΘΑ ΩΣ ΤΩΡΑ	1		
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ Δ΄ ΕΝΟΤΗΤΑΣ:			4 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το σύνολο των απαιτούμενων διδακτικών ωρών ανέρχεται στις 25 ώρες (23+2 οι επίκαιρες δραστηριότητες). Σημειώνεται ότι οι εκπαιδευτικοί, στις διαθέσιμες υπόλοιπες 5 διδακτικές ώρες, μπορούν να υλοποιήσουν, κατά την κρίση τους, τα τρία σχέδια εργασίας που υπάρχουν στο Βιβλίο του Δασκάλου. Λόγω του εξορθολογισμού της ύλης και των αλλαγών που έχουν επέλθει στη σειρά των κεφαλαίων, η υλοποίηση των συγκεκριμένων σχεδίων προτείνεται να γίνει ως εξής: Το 1ο σχέδιο με τίτλο: «*Οι ενεργοί πολίτες χτίζουν το αειφόρο σχολείο*» (οδηγίες στη σελ. 50 στο Βιβλίο του Δασκάλου) να υλοποιηθεί με το τέλος της Α' ενότητας. Το 2^ο και το 3^ο Σχέδιο, με τίτλους «*Ο ενεργός πολίτης συμμετέχει στην ανάπτυξη του τόπου του*» (οδηγίες και υλικό δίνονται στη σελ. 52 του Β.τ.Δ.) και «*Οι πολίτες εκφράζονται συλλογικά στο Δήμο*» (οδηγίες και υλικό δίνονται στη σελ. 55 του Β.τ.Δ.) αντίστοιχα, να υλοποιηθούν με το τέλος της Δ' Ενότητας.

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΛΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ / ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΛΗΣ/ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΗΓΕΣ
1^Η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ – Το άτομο και η κοινωνία			
<p>Εισαγωγικό Επαναληπτικό Κεφάλαιο Ύλης της Ε' τάξης.</p>	<p>Προτείνονται: Επανάληψη Διδακτικού Περιεχομένου που διδάχθηκε στην Ε' τάξη. Εξέταση κατανόησης και εμπέδωσης εννοιών που διδάχθηκαν. Εντοπισμός προϋπάρχουσας γνώσης και διάγνωση δυσκολιών. Αξιοποίηση των διαθεματικών μακροεννοιών άτομο-σύνολο, αλληλεξάρτηση, επικοινωνία, σύστημα.</p> <p>Βιωματική Δραστηριότητα ανάπτυξης και ανάδειξης όρων και κανόνων τάξης και σχολικής ζωής.</p> <p>Προτείνεται να πραγματοποιηθεί βιωματική δραστηριότητα εντοπισμού, καταγραφής και ανάδειξης των κανόνων της τάξης σε ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο. Οι μαθητικές μικρο-ομάδες με διαδικασίες καθοδηγούμενης διερεύνησης εντοπίζουν και διατυπώνουν έναν ή περισσότερους κανόνες της τάξης (όχι πάντως όλους τους κανόνες από την αρχή, μιας και η διαδικασία είναι συνεχής και στόχο έχει την ανάπτυξη σχέσεων ισοτιμίας και συνευθύνης) για ένα συγκεκριμένο θέμα (π.χ. ασφάλεια, καθαριότητα, τρόπος εργασίας, τρόπος επικοινωνίας, όροι συνεργασίας, ρόλοι μελών ομάδων, παιχνίδι). Στη συνέχεια σε ολομέλεια οι μαθητές ψηφίζουν την</p>	<p>1+(1)</p>	<p>Ψηφιακά Διδακτικά Εγχειρίδια για το Δημοτικό: http://ebooks.edu.gr/new/courses-main.php?course=DSDIM-F103 Αξιοποίηση πολυμεσικού ψηφιακού υλικού και επαναληπτικών ασκήσεων και δραστηριοτήτων από το συνοδευτικό λογισμικό για τα εγχειρίδια Κ.Π.Α. Ε' & Στ' τάξεων Δημοτικού http://ts.sch.gr/repo/online-packages/dim-koinoniki-pol-agogi-e-st/intro.htm</p>

	<p>προτιμότερη διατύπωση του κανόνα με τη μορφή δικαιώματος-υποχρέωσης, αλλά και πιθανών συνεπειών παραβίασης της συμφωνίας. Κατόπιν με ανάλογες δημοκρατικές διαδικασίες αναλαμβάνουν ποιος/-οί/-ές θα τον γράψουν, θα τον παρουσιάσουν και θα τον αναρτήσουν στην τάξη. Στην όλη διαδικασία ο εκπαιδευτικός προσανατολίζει, οργανώνει, συντονίζει, επεξηγεί, διευκολύνει, υποστηρίζει και κατευθύνει τις διαδικασίες. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί και για την ανάπτυξη σχετικού σχεδίου εργασίας.</p>		
<p>Ενότητα Α΄: Η Οικογένεια</p> <p>Αξιοποίηση εννοιολογικού χάρτη στην αρχή της ενότητας ως σχηματική αναφορά στα υπό μελέτη θέματα Εμπλουτισμός του εννοιολογικού χάρτη ως διδακτική δραστηριότητα (και στον διαδραστικό πίνακα, εφόσον είναι διαθέσιμος).</p>			
<p>Κεφάλαιο 1^ο: Η οικογένεια, τα μέλη της και οι μεταξύ τους σχέσεις</p>	<p>Έμφαση στην ετυμολογική διερεύνηση της έννοιας της οικογένειας (οίκος+γένος). Διατύπωση συμπερασμάτων. Εμπλουτισμός εννοιολογικού χάρτη με νέες διασυνδέσεις, π.χ. μορφές οικογένειας, κανόνες-συμφωνίες και όροι οικογενειακής ζωής.</p>	<p>1</p> <p>Διάθεση μόνο μίας (1) διδακτικής ώρας για τη διδασκαλία των Κεφαλαίων Α1 & Α2 τα οποία θεωρούνται επαναληπτικά της προηγούμενης τάξης.</p>	
<p>Κεφάλαιο 2^ο: Ρόλοι, δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας</p>			

<p>Κεφάλαιο 3^ο: Δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένεια</p>	<p>Σε συνέχεια με το προηγούμενο κεφάλαιο μέσα από καθοδηγούμενη διερεύνηση (κινητοποίηση με εστιασμένες ερωτήσεις από το ειδικό στο γενικό) εντοπίζονται πιθανά προβλήματα, δυσκολίες και δυσλειτουργίες στην οικογένεια και εξετάζονται ως αποτελέσματα ανεκπλήρωτων αναγκών που δυσχεραίνουν την εύρυθμη οικογενειακή λειτουργία.</p> <p>Μέσα από καθοδηγούμενη διερεύνηση σε πλαίσιο μαθητικών μικρο-ομάδων οι μαθητές συνθέτουν συμπεράσματα για τους τρόπους με τους οποίους οι οικογένειες υπερβαίνουν τις δυσκολίες (συζήτηση, δέσμευση για συγκεκριμένες συμπεριφορές, κανόνες-δικαιώματα-υποχρεώσεις, αλληλοσεβασμός, αλληλοκατανόηση).</p> <p>Στην περίπτωση που η υπέρβαση των δυσκολιών είναι αδύνατη αναζητούνται λύσεις από το νόμο (Οικογενειακό δίκαιο) και την υποστήριξη της πολιτείας (μέσω υποστηρικτικών φορέων).</p>	<p>1</p>	<p>Φορείς Στήριξης της Οικογένειας</p> <p>http://www.1dype.gov.gr/?page_id=1488</p> <p>http://www.hamogelo.gr/138-1/19/Kentro-sthrixhs-poidiouv-koi-oikogeneias</p> <p>http://www.kesoiaa.gr/</p>
<p>ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ: Το σχέδιο εργασίας με θέμα «Το Οικογενειακό Δέντρο» προτείνεται ως διεπιστημονική ή/και διαθεματική προσέγγιση της θεώρησης των θεμάτων της οικογένειας ως θεσμού, αλλά και ως βιωματική εφαρμογή, με στόχο την εμπέδωση και προέκταση των γνώσεων και των αντιλήψεων των μαθητών.</p>			

Ενότητα Β΄ : Το Εκπαιδευτικό Σύστημα.

<p>Κεφάλαιο 1^ο: Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σχολείο</p>	<p>Η εισαγωγή στην ενότητα προτείνεται να ξεκινήσει από το 2^ο κεφάλαιο «Ένα σχολείο για όλους». Μέσα από τη συνεχιζόμενη ενασχόληση με τη διαμόρφωση κανόνων τάξης που έχει εγκαινιαστεί και συνεχίζεται ως μαθητική υποχρέωση και δέσμευση, η έννοια της ισότητας ως ισοτιμίας όλων των συμμαθητών/-τριών είναι μια βιωμένη πραγματικότητα, η οποία στο παρόν κεφάλαιο μένει να γίνει αντιληπτή ως θεσμός.</p> <p>Κομβικές έννοιες είναι: η εκπαίδευση, το εκπαιδευτικό σύστημα – η υποχρεωτική και δωρεάν Εκπαίδευση – οι Βαθμίδες της Εκπαίδευσης.</p> <p>Ο εκπαιδευτικός προτείνεται να δώσει έμφαση στα εξής:</p> <p>Παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση.</p>	<p align="center">1</p>	<p align="center">http://www.minedu.gov.gr/</p>
<p>Κεφάλαιο 2^ο: Ένα σχολείο για όλους</p>	<p>Έμφαση στην ισοτιμία ως δικαίωμα που κατοχυρώνεται με τη δωρεάν φοίτηση όλων και την πρόσθετη θεσμική υποστήριξη όσων έχουν ανάγκη.</p> <p>Αξιοποίηση εννοιολογικού χάρτη στην αρχή της θεματικής ενότητας «Το Εκπαιδευτικό Σύστημα» ως σχηματική αναφορά στα υπό μελέτη θέματα.</p> <p>Εμπλουτισμός του εννοιολογικού χάρτη ως διδακτική δραστηριότητα (και</p>	<p>Διάθεση μόνο μίας (1) διδακτικής ώρας για τη διδασκαλία των Κεφαλαίων Β1 & Β2 .</p>	

	<p>στον διαδραστικό πίνακα εφόσον είναι διαθέσιμος).</p> <p>Παραδείγματα από εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών. Προτείνεται επίσης να αξιοποιηθούν πιθανές εμπειρίες παιδιών που έχουν έρθει ή κατάγονται από άλλες χώρες.</p>		
<p>ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ανάπτυξη-δημιουργία εννοιολογικού χάρτη για τον τρόπο διοίκησης, ή οργάνωσης και λειτουργίας του σχολείου. Το συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας μπορεί να επιμεριστεί στις μαθητικές μικρο-ομάδες και το αποτέλεσμα να αναπαρασταθεί ψηφιακά και πολυμεσικά με τη χρήση λογισμικών εννοιολογικής χαρτογράφησης με τη συνεργασία και σύμπραξη και του/της εκπαιδευτικού πληροφορικής.</p>			
<p>Ενότητα Γ΄: Η Εκκλησία</p>			
<p>Προτείνεται συγχώνευση των δύο κεφαλαίων σε ένα, διάρκειας μίας (1) διδακτικής ώρας.</p> <p>Η ενότητα αυτή μπορεί να μελετηθεί από τις μαθητικές μικρο-ομάδες που καλούνται να εντοπίσουν τις εκκλησίες των ενοριών τους. Ενδεχομένως μπορεί να αποτυπωθεί και σε χάρτη, αν υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης του διαδραστικού πίνακα, ή να παρουσιαστεί με προβολέα και υπολογιστή σε δίκτυο μέσα από ψηφιακούς χάρτες ή σε μικρογραφία χάρτη της περιοχής ανά ομάδα. Αξιοποίηση εννοιολογικού χάρτη στην αρχή της ενότητας ως σχηματική αναφορά στα υπό μελέτη θέματα. Εμπλουτισμός του εννοιολογικού χάρτη ως διδακτική δραστηριότητα.</p>			
<p>Κεφάλαιο 1^ο: Η Εκκλησία της Ελλάδος</p>	<p>Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα εξής:</p> <p>Εκκλησία – ορισμός της έννοιας (σύντομη ετυμολογική διερεύνηση του όρου)</p> <p>Όροι και κανόνες οργάνωσης και διοίκησης</p> <p>Διοίκηση-Ιεραρχία-Βαθμοί</p> <p>Έργο της Εκκλησίας</p> <p>Άλλα δόγματα (καθολικοί, προτεστάντες, ευαγγελιστές, κ.α.) ή θρησκείες (χριστιανισμός, ιουδαϊσμός, μωαμεθανισμός, ινδουισμός, βουδισμός, κ.α.)</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p>Διάθεση μόνο μίας (1) διδακτικής ώρας για τη διδασκαλία των</p>	<p>Ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Ελλάδος:</p> <p>http://www.ecclesia.gr/</p>
<p>Κεφάλαιο 2^ο: Άλλα θρησκευόμενα στην Ελλάδα</p>	<p>παραδείγματα ναών διαφορετικών θρησκειών.</p> <p>Ελευθερία πίστης-Ανεξιθρησκία-Σεβασμός για την πίστη του «άλλου».</p>		

	Δυνητική συμπλήρωση του εννοιολογικού χάρτη	Κεφαλαίων Γ1 & Γ2	
<p>ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Το προτεινόμενο σχέδιο εργασίας μπορεί να έχει θεματική σχετική με την Ορθόδοξη Χριστιανική Παράδοση («Τα ξωκλήσια του τόπου μας», «Η Τέχνη στην Ορθόδοξη Παράδοση») ή και με γενικότερα θέματα θρησκείας («Τόποι θρησκευτικής πίστης στον κόσμο μας», «Ναοί και τόποι θρησκευτικής λατρείας σε διαφορετικούς πολιτισμούς»).</p>			
<p>Ενότητα Δ΄: Οργάνωση κοινωνικής και πολιτικής ζωής Προτείνεται αξιοποίηση και εμπλουτισμός εννοιολογικού χάρτη στην αρχή της ενότητας Προτείνονται αλλαγές στη σειρά διδασκαλίας των κεφαλαίων της ενότητας</p>			
Κεφάλαιο 5^ο: Οργανωμένες ομάδες – Σύλλογοι	<p>Το Κεφάλαιο 5 προτείνεται να διδαχθεί στην αρχή της ενότητας με έμφαση στη δημοκρατική εκλογή αντιπροσώπων σε οργανωμένες ομάδες. (Αξιοποίηση βιωμάτων παιδιών από τυχόν συμμετοχή τους σε διαφορετικές ομάδες-συλλόγους εντός και εκτός σχολείου).</p> <p>Βιωματική δραστηριότητα: Εκλογή αντιπροσώπων τάξης που θα μετέχουν σε ενδοσχολικές συλλογικές δραστηριότητες, όπως η λειτουργία δανειστικής βιβλιοθήκης, η λειτουργία του σχολικού συνεταιρισμού, η έκδοση μαθητικής εφημερίδας, η ενημέρωση της ιστοσελίδας του σχολείου με αναρτήσεις, ενημερώσεις, προσκλήσεις, παρουσιάσεις.</p>	1+(1)	<p>Αναζήτηση πολιτιστικών συλλόγων</p> <p>“Big Issues in Small Hands” Εκλογές Σχολικού Συμβουλίου (Μαθητών) http://1dim-vront.chi.sch.gr/index.php/big-issues-in-small-hands</p>
Κεφάλαιο 3^ο: Οι εκλογές στον Δήμο	Σε φυσική συνέχεια των εκλογών στην τάξη και το Δημοτικό σχολείο γίνεται εισαγωγή στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη του Δημάρχου και του Δημοτικού Συμβουλίου.	1	<p>Υπουργείο Εσωτερικών: http://www.ypes.gr/el/elections/cityelections/</p>
Κεφάλαιο 1^ο: Οι Δήμοι και οι Κοινότητες στην Ελλάδα	Αξιοποίηση προηγούμενων γνώσεων από τη Γεωγραφία και την Ιστορία του τόπου μου αλλά και από τα Θρησκευτικά (ενορίες, θρησκευτικά μνημεία,		<p>Ένωση Περιφερειών Ελλάδας: http://www.enpe.gr/perifereies</p>

	τόποι θρησκευτικής παράδοσης και προσκυνήματα στον τοπικό Δήμο ή την κοινότητα).	1	.aspx
Κεφάλαιο 2^ο: Οργάνωση – Διοίκηση των Δήμων και Κοινοτήτων	Η ενότητα ολοκληρώνεται με το Κεφάλαιο 2: <i>Οργάνωση και Διοίκηση των Δήμων και Κοινοτήτων</i> (καταληκτικό κεφάλαιο της Θεματικής Ενότητας) στο οποίο μπορούν να ενταχθούν προς διδακτική αξιοποίηση και στοιχεία από το Κεφάλαιο 4: <i>Η οικονομική οργάνωση των Δήμων</i> .	1 Διάθεση μόνο μίας (1) διδακτικής ώρας για τη διδασκαλία των Κεφαλαίων Δ2 & Δ4	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας: http://www.kedke.gr/

2^η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ – Το άτομο και η Πολιτεία			
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΛΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ / ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΛΗΣ/ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ενότητα Α' – Κράτος και Πολίτευμα			
Κεφάλαιο 1 – Το κράτος	–	<p>Επισημαίνουμε τη σημασία της αναφοράς στα βασικά στοιχεία του ελληνικού κράτους (βλ. επίσης σχετική δραστηριότητα του κεφαλαίου)</p> <p>Θεωρούμε ότι πρέπει στο συγκεκριμένο κεφάλαιο να γίνει παράλληλα αναφορά και στην έννοια του Έθνους (με τον τρόπο που γίνεται στο βιβλίο της Ε') ώστε να μπορέσει ο μαθητής να προσεγγίσει πιο ομαλά τις έννοιες του λαού, του πολίτη, του μετανάστη, της ιθαγένειας. Εδώ επίσης μπορεί να γίνει αναφορά στη σχέση των αλλοδαπών μεταναστών με το ελληνικό κράτος και το ελληνικό έθνος. Έτσι και σε αυτή την τάξη θα συνεχιστεί η γνωστική διαδικασία εμπέδωσης της σχέσης μεταξύ έθνους και κράτους, όπως έχει ξεκινήσει από το κεφάλαιο 5 του βιβλίου της Ε' τάξης.</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p>Εξέταση (διαθεματικά) της εξέλιξης των εθνικών συνόρων στην Ευρώπη τα τελευταία 1000 χρόνια μέσω διαδραστικού ειδικού εκπαιδευτικού προγράμματος.</p> <p>Στοιχεία από τον ΟΗΕ για το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμών στον σύγχρονο κόσμο.</p>
Κεφάλαιο 2 – Το πολίτευμα και οι μορφές του		<p>Αυτές οι δύο ενότητες μπορούν να δοθούν περιληπτικά ως μία επειδή υπάρχει εκτενής αναφορά στο δημοκρατικό πολίτευμα και στη λειτουργία της Βουλής στην προηγούμενη τάξη (ενότητα Γ'). Εάν το επίπεδο της τάξης το επιτρέπει προτείνουμε να γίνει αναφορά και στην πολιτική διαδικασία του δημοψηφίσματος και στο ρόλο του στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος. Αναφορά στο θεσμό της Βουλής των Εφήβων.</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p>Διάθεση μόνο μίας (1) διδακτικής ώρας για τη διδασκαλία των Κεφαλαίων 2 & 3</p> <p>Αναφορά σε δημοσιεύματα και προεκλογικά διαγράμματα δημοσκοπήσεων και μετεκλογικά αποτελεσμάτων εκλογών. Μέσα από αυτά μπορεί να προσεγγιστεί ευχερέστερα ο τρόπος λειτουργίας του ισχύοντος στην Ελλάδα δημοκρατικού πολιτεύματος.</p> <p>Βιωματική δράση με εφαρμογή δημοκρατικών διαδικασιών στο μικρόκοσμο της τάξης για λήψη</p>
Κεφάλαιο 3 – Το Δημοκρατικό Πολίτευμα			

			μιας απόφασης που αφορά όλους.
Κεφάλαιο 4 – Οι λειτουργίες της κρατικής εξουσίας	Περισσότερη προσοχή προτείνεται να δοθεί στο διαχωρισμό των εξουσιών, στη λειτουργία της δικαστικής και εκτελεστικής εξουσίας και στην απονομή της δικαιοσύνης.	1	www.efivoi.gr/
Κεφάλαιο 5 – Το ελληνικό Σύνταγμα	Εδώ μπορεί να γίνει εκτενέστερη αναφορά στα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (δικαίωμα ιδιοκτησίας, άσυλο κ.λπ.), αλλά και στις παράλληλες υποχρεώσεις των πολιτών (κοινωνική αλληλεγγύη, συμμετοχή στα φορολογικά βάρη κ.λπ.). Σε συνδυασμό με την Ιστορία, μπορεί να γίνει αναφορά στις προσπάθειες που έκαναν οι Έλληνες από τα πρώτα χρόνια του απελευθερωτικού αγώνα (1821) να συντάξουν επίσημη γραπτή νομοθεσία. Μπορεί να εισαχθεί η έννοια του κράτους δικαίου.	1	http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Αναφορά στην Κοινωνία των Πολιτών. Ακολουθείται η διαλογική διαδικασία. Επιλέγεται ένα υπαρκτό πρόβλημα από την καθημερινότητα της γειτονιάς, του δημοτικού διαμερίσματος ή του δήμου/κοινότητας των παιδιών, μια ομάδα παιδιών υποδύεται τους θιγόμενους πολίτες και άλλοι μαθητές τους σχετιζόμενους κρατικούς φορείς. Γίνεται διαλογική συζήτηση και αναπτύσσεται επιχειρηματολογία με βάση αναγνωρισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών και του κράτους. Υπογραμμίζεται η σημασία της διεκδίκησης των συγκεκριμένων δικαιωμάτων και η συμμετοχή «από κάτω προς τα πάνω» των πολιτών σε συλλογικές διαδικασίες για θέματα που τους αφορούν.			
Κεφάλαιο 1 – Δικαιώματα και υποχρεώσεις του πολίτη	Τα πνευματικά δικαιώματα μπορούν να αναφερθούν περιληπτικά ως υποκατηγορία των γενικότερων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Μπορούν να αναζητηθούν σε ένα οποιοδήποτε βιβλίο τα σημεία που αναφέρονται στην προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων, στον μοναδικό αριθμό ISBN του κάθε βιβλίου, καθώς και στη διαδικασία της φωτοτυπίας.	1	Συνήγορος του πολίτη http://www.synigoros.gr/ συνήγορος του παιδιού http://www.0-18.gr/ Παγκόσμια διακήρυξη ανθρώπινων δικαιωμάτων
Κεφάλαιο 2 – Πνευματικά δικαιώματα			

Κεφάλαιο 4 – Η ενημέρωση του πολίτη	Θεωρείται σκόπιμο να δοθεί έμφαση σε έναν αρχικό «αλφαριθμητισμό» των παιδιών στην κριτική χρήση των ΜΜΕ ως διαύλων πληροφόρησης και επικοινωνίας. Σε δεύτερο στάδιο μπορεί να γίνει αναφορά σε τεχνολογικά νέα μέσα επικοινωνίας και στην πολιτική τους ισχύ καθώς και στην ιδιαίτερη προσοχή την οποία πρέπει να επιδεικνύουν τα ΜΜΕ σε σχέση με τα παιδιά. Αναφορά στην Ανεξάρτητη Αρχή Τηλεπικοινωνιών.	1	www.eett.gr
Κεφάλαιο 3 – Πολιτική άμυνα και πολιτική προστασία	Προτείνεται περιληπτική αναφορά στην ενότητα με μεγαλύτερη έμφαση στα φαινόμενα του καύσωνα στις πόλεις και των πυρκαγιών στην ελληνική ύπαιθρο και στους τρόπους αντιμετώπισής τους.	1	www.civilprotection.gr
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ			
Αναφορά στα σύγχρονα εργαλεία επικοινωνίας-μεταφοράς πληροφορίας μέσω φορητών συσκευών (έξυπνα τηλέφωνα-ταμπλέτες), στο ρόλο που έχει πλέον η χρήση τους στην καθημερινότητα των πολιτών, καθώς και στους κινδύνους και τις παγίδες που κρύβει. Αξιοποιείται και διευρύνεται η εμπειρία των παιδιών στο θέμα.			

3^η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ – Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση			
Να παραχθούν εννοιολογικοί χάρτες με κατάλληλους συνδέσμους ρήματα ή να μελετηθούν οι εννοιολογικοί χάρτες του εγχειριδίου			
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΛΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ / ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΞΟΡΘΟ ΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΛΗΣ/ ΔΙΔ ΩΡΕΣ	ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΗΓΕΣ
Ενότητα Α΄ – Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελλάδα			

<p>Κεφάλαιο 1 – Η Ευρωπαϊκή Ένωση: όργανα και λειτουργίες της</p>	<p>Τα βασικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναφερθούν επιγραμματικά.</p>	<p>2</p>	<p>Να δημιουργηθεί εννοιολογικός χάρτης σε ολομέλεια με τις τρεις αυτές θεματικές (βασικά όργανα, η Ελλάδα-σταθμοί, περιοχές συνεργασίας) ώστε να μείνει χρόνος για δραστηριότητες με το νόμισμα και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό</p>
<p>Κεφάλαιο 2 – Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση</p>	<p>Η διαδικασία ένταξης της Ελλάδας συνοπτικά (μόνο φάσεις χωρίς λεπτομέρειες). Οι τομείς συνεργασίας των κρατών-μελών να παρουσιαστούν συνοπτικά (μόνο επιγραμματικά) ή να μην αξιοποιηθούν διδακτικά.</p>	<p>1 διδακτική ώρα και για τη συνοπτική παρουσίαση των τριών κεφαλαίων και 1 διδακτική ώρα για το σχέδιο εργασίας</p>	
<p>Κεφάλαιο 3 – Σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης</p>	<p>Η δραστηριότητα - έρευνα σε ομάδες του κεφαλαίου 3 για την επιλογή χώρας μελέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ.λπ. μπορεί να αντικατασταθεί ή να τροποποιηθεί και να γίνει πάνω στο νόμισμα - ευρώ, όπως περιγράφεται στο σχέδιο εργασίας «Το νόμισμα και ο ευρωπαϊκός πολιτισμός» (βλ. τέλος Ενότητας Β΄).</p>	<p>«Το νόμισμα και ο ευρωπαϊκός πολιτισμός» που αναφέρεται στο τέλος της ενότητας Β΄</p>	
<p>: Οι Ευρωπαίοι Πολίτες</p>			

<p>Κεφάλαιο 1 – Λαοί και πολιτισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης</p>	<p>Να γίνει η δραστηριότητα «Ας μάθουμε να λέμε «καλημέρα» σε κάποιες από τις γλώσσες των χωρών που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση».</p> <p>Η δραστηριότητα «παραμυθοσαλάτα», ενώ είναι μια ενδιαφέρουσα δραστηριότητα, απαιτεί χρόνο γιατί οι μαθητές δεν γνωρίζουν όλους τους παιδικούς κινηματογραφικούς ήρωες. Προτείνουμε να μη γίνει ή να γίνει στο μάθημα της πληροφορικής (δημιουργία κόμικ, εισαγωγή εικόνας).</p>	<p>1</p>	<p>«Ας μάθουμε να λέμε «καλημέρα» σε κάποιες από τις γλώσσες των χωρών που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Περιγραφή: Σε χαρτάκια με το σχήμα της χώρας στον χάρτη γράφονται οι 27 καλημέρες και η χώρα και κάθε μαθητής παίρνει ένα χαρτάκι. Οι μαθητές περιφέρονται στο χώρο με μουσική τον ύμνο της Ε.Ε. ή άλλη. Όταν η μουσική σταματήσει, καλημερίζονται «στη γλώσσα τους» με τους διπλανούς τους και ανταλλάσσουν χαρτάκια. Τα καλημερίσματα συνεχίζονται ώσπου να πάρουν όσο γίνεται περισσότερες καλημέρες από διάφορες χώρες. Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει ως εισαγωγική δραστηριότητα της ενότητας ευρωπαϊκή ένωση. Στη συνέχεια συνθέτουμε τον χάρτη της Ε.Ε</p>
--	---	----------	---

			με τις καλημέρες και τις χώρες.
Κεφάλαιο 2 – Δικαιώματα και υποχρεώσεις των Ευρωπαίων Πολιτών	Η ενότητα μπορεί να προσεγγιστεί με βάση το σχεδιασμό ταξιδιού ενός ευρωπαίου πολίτη από την χώρα που διαμένει σε μια οποιαδήποτε άλλη χώρα. (Ποιες οι ιδιαιτερότητες κάθε χώρας; Τι θα προσέξει; Τι δικαιώματα και τι υποχρεώσεις έχει; Καταγραφή σε έναν μεγάλο χάρτη).	1	
<p>ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Το νόμισμα και ο ευρωπαϊκός πολιτισμός. Ο/η εκπαιδευτικός ετοιμάζει τα νομίσματα του ευρώ που έχουν εκδοθεί από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε φακέλους έχει συγκεντρωμένο το υλικό που θα επεξεργαστούν οι ομάδες (π.χ. τις πληροφορίες για τις μορφές που απεικονίζονται σε κάθε ευρώ). Διερευνώνται θέματα όπως: Ποιες χώρες έχουν το κοινό νόμισμα, ποιες όχι και γιατί, τι απεικονίζουν τα νομίσματα ανά χώρα και με τι σχετίζονται.</p> <p>Προτείνεται να γίνει πίνακας. Μπορεί να γίνουν ερωτήσεις επέκτασης: Πότε στο παρελθόν υπήρχε πολιτική ή νομισματική ένωση; Τι έγινε στη συνέχεια με το κοινό ταμείο; Τι προβλέπεται για το μέλλον; Πολιτική, πολιτισμική ή νομισματική ένωση; Από τα αρχαία νομίσματα στα σύγχρονα είδη χρήματος).</p>			

4η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα				
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΛΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ / ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ	ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΛΗΣ/ ΔΙΔ ΩΡΕΣ	ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΗΓΕΣ
: Διεθνείς Οργανισμοί και Οργανώσεις				

<p>Κεφάλαιο 1ο: Παγκόσμια προβλήματα</p>	<p>Η δραστηριότητα με την έλλειψη νερού μπορεί να γίνει για οποιοδήποτε άλλο παγκόσμιο πρόβλημα (φτώχεια, πόλεμος, προσφυγιά, βία, κλιματικές αλλαγές, ρύπανση του περιβάλλοντος, ρατσισμός ναρκωτικά, έλλειψη τροφής, νερού, στέγης, εργασίας κ.λπ.). Μπορεί να γίνει σε συνδυασμό με την διδασκαλία γλώσσας</p> <p>Ενδεικτικά: Οι μαθητές παρακολουθούν τις ειδήσεις δύο ημερών και καταγράφουν τα προβλήματα που υπάρχουν στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον. Φτιάχνουν έναν χάρτη με τα κοινωνικά-οικονομικά και πολιτικά προβλήματα στις διάφορες χώρες και ηπείρους. Συζητούν και επιχειρηματολογούν για διάφορα θέματα, μιλούν με ειδικούς που καλούνται στο χώρο του σχολείου: οικονομολόγους, λογοτέχνες, καλλιτέχνες, πολιτικούς, νομικούς. Προβλήματα της παγκοσμιοποίησης (ανεργία ομοιογένεια-ομοιομορφία ανισότητες και έντονες διαφορές προωθεί τον καταναλωτισμό).</p>	<p>1</p>	<p>COMPASS Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/ες http://www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/120517_compass_edition_gr.pdf</p> <p>«Περάσματα»: ένα παιχνίδι ευαισθητοποίησης για τη ζωή των προσφύγων https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/mathitikosDiagonismos/Passages/PASSAGES_GREE_KFINAL.pdf</p> <p>Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των προσφύγων (6 – 18 ετών) https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/Extras/education_symbiosis/Symbiosis_project_manual_final.pdf</p>
<p>Κεφάλαιο 2ο: Ο ρόλος των</p>	<p>Σε εννοιολογικό χάρτη οι μαθητές αποτυπώνουν ομαδικά διεθνείς οργανώσεις ή ομάδες και διεθνείς οργανισμούς. Καταγράφουν τι διασφαλίζουν (υγεία, ειρήνη, περιβάλλον</p>	<p>1</p>	<p>Υλικό από τη Διεθνή Αμνηστία</p>

Διεθνών Οργανισμών	κ.λπ.		
<p>ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Οι μαθητές καταγράφουν τα προϊόντα που καταναλώνουν στην κουζίνα του σπιτιού τους και φτιάχνουν έναν χάρτη με τις χώρες. Αναφέρουν τις χώρες προέλευσης, τον τρόπο παρασκευής και επεξεργασίας, το κόστος, τον τρόπο μετακίνησης. Καταγράφουν από ποιες χώρες κυρίως προέρχονται τα προϊόντα. Συζητούν για το αν οι γονείς τους είχαν παρόμοια προϊόντα στο τραπέζι τους και καταγράφουν την ιστορική εξέλιξη του φαινομένου. Φτιάχνουν ένα μοντέλο του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος.</p>			
<p>: Τα ανθρώπινα δικαιώματα</p>			
<p>Προτείνεται να γίνει μια εργασία κατά τη διάρκεια της χρονιάς με θέμα «Ένα Ημερολόγιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-Κάθε ημέρα του χρόνου είναι η ημέρα ενός ανθρώπινου δικαιώματος» από το COMPASITO.</p> <p>Η/ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει το ημερολόγιο και κάθε μέρα τοποθετούνται τα αντίστοιχα δικαιώματα που εορτάζονται και τιμώνται. Με τον τρόπο αυτό γίνεται αναφορά στα δικαιώματα του ανθρώπου και δημιουργείται ένα πλαίσιο για συζήτηση σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.</p>			
Κεφάλαιο 1ο: Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	Μπορούν να αντικατασταθούν οι δραστηριότητες του εγχειριδίου με το επιτραπέζιο παιχνίδι «Πόσο καλά γνωρίζεις τα δικαιώματά σου;» Compasito σελ. 82-88 6α, Γνωρίζεις τα Δικαιώματα Σου;	1	Compasito Μικρή Πυξίδα, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά.
Κεφάλαιο 2ο: Τα δικαιώματα του παιδιού	Μπορεί να γίνει η δραστηριότητα-παιχνίδι «κόκκινος συναγερμός» από το εκπαιδευτικό πακέτο compasito (σελ. 153-158) και να συζητηθεί ο ρόλος των οργανισμών στην προστασία των δικαιωμάτων αυτών. Μπορούν να συμβουλευτούν και το εγχειρίδιο της ΚΠΑ.	1	Συλλογή videos της unicef για τα δικαιώματα των παιδιών

			http://goo.gl/7PSvfF Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού http://www.0-18.gr/downloads/filadi_o_stp_dimotikou.pdf
<p style="text-align: center;">ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ</p> <p style="text-align: center;"><i>Έχουν τα παιδιά όλου του κόσμου δικαίωμα στην εκπαίδευση;</i></p> <p><i>Ενδεικτικά ερωτήματα</i></p> <p><i>Μπορούν ισότιμα τα παιδιά να εκπαιδευτούν σε όλες τις χώρες; Υπάρχουν παιδιά που εργάζονται και δεν πηγαίνουν σχολείο; Ποιες άλλες κατηγορίες παιδιών δεν παρακολουθούν συστηματικά και γιατί;</i></p> <p><i>Υπάρχουν ανισότητες και αντιθέσεις (αγόρια-κορίτσια, κοινωνικές ανισότητες-αντιθέσεις). Αναλφαβητισμός-Εγγραμματισμός.</i></p> <p><i>Υπάρχουν αναλφάβητοι στην Ελλάδα;</i></p> <p><i>Το σχολείο βοηθά μόνο στην προετοιμασία για ένα επάγγελμα;</i></p> <p><i>Είμαστε όλοι ίσοι στο σχολείο; (Ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητα, διαφορετικότητα: πολιτισμός, θρησκεία, συνήθειες, ιδιαιτερότητες, αναπηρία).</i></p> <p><i>Η εκπαίδευση προσφέρεται πράγματι δωρεάν; (Από πότε μιλάμε για δωρεάν και υποχρεωτική εκπαίδευση, δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση, τι δαπανά το Κράτος για την εκπαίδευση, τι ξοδεύουν οι πολίτες για την εκπαίδευση των παιδιών τους).</i></p> <p><i>Ενδεικτικές δραστηριότητες</i></p> <p><i>Κείμενα στον ημερήσιο τύπο - Συνεντεύξεις με γονείς/παππούδες για την εκπαίδευση στο παρελθόν - Φωτογραφίες - Στοιχεία για αναλφαβητισμό - Δημιουργία ενός παιχνιδιού με ερωτήσεις, σωστές και λάθος απαντήσεις - Αναζήτηση λαθών σε κείμενα, σχολιασμός.</i></p> <p><i>Επιχειρηματολογία - (Το σχολείο προσφέρει ευκαιρίες ή δημιουργεί εμπόδια, πρέπει να δίνεται η δυνατότητα εκμάθησης ενός επαγγέλματος σε μικρή ηλικία, θα πρέπει οι μαθητές να έχουν ενιαία ενδυμασία-στολή) - Αναζήτηση σύγχρονων κειμένων και λογοτεχνικών κειμένων-βιογραφιών άλλης εποχής.</i></p>			

Επεξεργασία εικόνων-φωτογραφιών, γραπτών τεκμηρίων και κειμένων του παρελθόντος για σχολιασμό θεμάτων (ενδυμασία, ποιές, παιχνίδι, σεβασμός, σχολικές εργασίες, συνεκπαίδευση των δύο φύλων)

Προβολή ταινιών με θέμα τα παιδιά από άλλες χώρες (τα παιδιά του παραδείσου, τα χρώματα του παραδείσου κ.λπ.)

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΩΡΩΝ

26 (24+2)

(δεν συνυπολογίζεται ο χρόνος των προτεινόμενων βιωματικών σχεδίων των οποίων η εφαρμογή είναι επιλογή του δασκάλου, σύμφωνα με τις εκάστοτε δυνατότητες και προϋποθέσεις)

2.ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Εισαγωγικά κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η πρόταση που ακολουθεί είναι ενδεικτική, με την έννοια ότι ο εκπαιδευτικός είναι τελικά εκείνος που σχεδιάζει τη διδασκαλία του με βάση τις ανάγκες κατά κύριο λόγο των μαθητών/τριών και φυσικά με βάση την ευχέρεια που του παρέχει ήδη το ισχύον ΠΣ να προβαίνει κατά την κρίση του σε συμπυκνώσεις, επεκτάσεις ή και παραλείψεις συγκεκριμένων πεδίων της διδακτέας ύλης του μαθήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, ακολουθεί στη συνέχεια το Περίγραμμα της πρότασής μας, η οποία περιλαμβάνει δύο στήλες. Στην πρώτη αναφέρονται τα Περιεχόμενα του σχολικού βιβλίου με τις συγχωνεύσεις, αφαιρέσεις ή και προσθήκες κεφαλαίων με ταυτόχρονη αναφορά στον διδακτικό χρόνο που πλέον διατίθεται. Στην δεύτερη στήλη και λαμβάνοντας υπόψη τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από το ΝΠΣ, προτείνεται οδηγός του εκπαιδευτικού με επεξηγήσεις και σχόλια για τα Περιεχόμενα και τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο κατά διδακτικές ενότητες και επιμέρους κεφάλαια αλλά και πληροφοριακό υλικό με εκπαιδευτικά λογισμικά και σχετικούς ιστότοπους. Τέλος, επισημαίνεται ότι η Τοπική Ιστορία αποτελεί βασική παράμετρο στη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας και με την έννοια αυτή, ο εκπαιδευτικός με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών αλλά και τον τόπο κατοικίας τους, μπορεί να αξιοποιήσει ικανό διδακτικό χρόνο που είναι πλέον διαθέσιμος μετά την αναδιάρθρωση και τον εξορθολογισμό της ύλης προκειμένου να καθοδηγήσει τους/τις μαθητές/τριες, ώστε να εκπονήσουν Σχέδια Εργασίας ή και άλλες σχετικές διαθεματικές δραστηριότητες.

Γ' Τάξη	
Περιεχόμενα	Οδηγός Εκπαιδευτικού
Ενότητα 1^η: Η Δημιουργία του Κόσμου (4 διδακτικές ώρες και 1 για Επαναληπτικό)	Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση: α) στο εισαγωγικό σημείωμα/προοργανωτή της ενότητας β) στα ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά και στα σύμβολα των θεών καθώς και γ) στους μύθους για την εξήγηση της δημιουργίας του κόσμου, της ανθρώπινης ύπαρξης καθώς επίσης και γεγονότων ή φαινομένων της καθημερινής ζωής. Ειδικότερα, όσον αφορά στην αξιοποίηση συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων στο βιβλίο του μαθητή, καθώς και εργασιών/δραστηριοτήτων στο τετράδιο εργασιών, για την επεξεργασία κάθε μαθήματος, προτείνονται τα ακόλουθα:

<p>1. Κεφ. 1^ο: Η Τιτανομαχία (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Το διάγραμμα 2 και το συνοδευτικό κείμενο 3 μπορούν να αξιοποιηθούν και στο επαναληπτικό μάθημα για την ενότητα 1.β) Να γίνει επεξεργασία της ερώτησης 3. γ) Εναλλακτικά ή αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος μπορεί να γίνει επεξεργασία της ερώτησης 2 και στο αντίστοιχο συνοδευτικό κείμενο. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Να δοθεί έμφαση στην αιτιολόγηση της ερώτησης 3. Η δραστηριότητα 1 μπορεί να αξιοποιηθεί ως ανακεφαλαιωτική. Αν ο διαθέσιμος χρόνος το επιτρέπει να γίνει η δραστηριότητα 2.</p>
<p>2. Κεφ. 2ο: Οι θεοί του Ολύμπου (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να γίνει επεξεργασία της ερώτησης 3 όσον αφορά στην αναπαράσταση του μύθου της Ευρώπης στο νόμισμα β) Να γίνει επεξεργασία των εικόνων 2,4,5,6,7 και 8 για να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες την αναπαράσταση των θεών και των συμβόλων τους σε γλυπτά της αρχαίας και νεότερης εποχής και σε αρχαία ελληνικά αγγεία. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 1 και στη δραστηριότητα 4 β) Εφόσον υπάρχει χρόνος να γίνει η δραστηριότητα 2 και 3.</p>
<p>3. Κεφ. 3ο: Οι θεές του Ολύμπου (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην ερώτηση 1. β) Να αξιοποιηθεί το συνοδευτικό κείμενο 10. γ) Το συνοδευτικό κείμενο 2 μπορεί να αξιοποιηθεί κατά την ανακεφαλαίωση της ενότητας. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στις δραστηριότητες 1 και 2.</p>
<p>4. Κεφ. 4ο: Ο Προμηθέας, η Πανδώρα, ο Δευκαλίωνας και η Πύρρα (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της ερώτησης 1 β) Εφόσον υπάρχει χρόνος, να γίνει επεξεργασία της ερώτησης 2. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 3, σε συνδυασμό με το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής (Θεατρική Αγωγή και Εικαστικά).</p>
<p>5. 1^ο Επαναληπτικό (1 ώρα)</p>	<p>Για να συστηματοποιήσουν οι μαθητές/τριες τις γνώσεις που απέκτησαν σε αυτήν την ενότητα προτείνονται τα ακόλουθα: α) Να αξιοποιηθούν από το Βιβλίο του μαθητή το διάγραμμα 2 και το</p>

	<p>συνοδευτικό κείμενο 3 (μάθημα 1) και το συνοδευτικό κείμενο 2 (μάθημα 3) β) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 1 και 5 γ) Οι δραστηριότητες 2 και 4 να γίνουν αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p>
<p>Ενότητα 2η: Ο Ηρακλής (6 διδακτικές ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 1ο: Η γέννηση του Ηρακλή (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2ο: Το λιοντάρι της Νεμέας (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3ο: Η Λερναία Ύδρα και ο κάπρος του Ερύμανθου (1 ώρα)</p> <p>4. Κεφ. 4ο: Το ελάφι με τα χρυσά</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση:</p> <p>α) στο εισαγωγικό κείμενο/προοργανωτή της ενότητας β) στους μύθους που αναφέρονται στη ζωή και στα σημαντικότερα κατορθώματα του Ηρακλή γ) στη μυθολογική διάσταση της έννοιας «ήρωας» δ) στη σημασία της έννοιας «άθλος». Ειδικότερα, όσον αφορά στην αξιοποίηση συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων στο βιβλίο του μαθητή, καθώς και εργασιών/δραστηριοτήτων στο τετράδιο εργασιών, για την επεξεργασία κάθε μαθήματος, προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στο συνοδευτικό κείμενο 7.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της ερώτησης 2 β) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 4 σε συνδυασμό με τη Θεατρική Αγωγή.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθεί το συνοδευτικό κείμενο 3 όσον αφορά στη μυθολογική διάσταση του ήρωα. β) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της ερώτησης 3.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 2 β) Η δραστηριότητα 3 μπορεί να γίνει σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή (Εικαστικά).</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εικόνες 1 και 2 ώστε οι μαθητές/τριες να έρθουν σε επαφή με αναπαραστάσεις των μύθων σε αρχαία ελληνικά αγγεία. β) Να αξιοποιηθεί η ερώτηση 2.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εικόνες 1 και 4 ώστε οι μαθητές/τριες να έρθουν σε επαφή με</p>

<p>κέρατα, οι Στυμφαλίδες όρνιθες, οι στάβλοι του Αυγεία (1 ώρα)</p> <p>5. Κεφ. 5ο: Κι άλλοι άθλοι και κεφ. 6^ο: Ο Κέρβερος του Άδη και τα χρυσά μήλα των Εσπερίδων (1 ώρα)</p> <p>6. Κεφ. 7ο: Το τέλος του Ηρακλή (1 ώρα)</p>	<p>αναπαραστάσεις των μύθων σε αρχαία ελληνικά αγγεία. β) Να αξιοποιηθούν το συνοδευτικό κείμενο 5 σε συνδυασμό με την ερώτηση 2.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στις δραστηριότητες 2 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να γίνει συνοπτική αναφορά στους άθλους του 5ου & 6ου μαθήματος. β) Να δοθεί έμφαση στο κείμενο 5 (σ. 37), ώστε οι μαθητές/-τριες να γνωρίσουν και άλλα στοιχεία της μυθολογικής διάστασης του ήρωα. γ) Αν ο χρόνος επαρκεί μπορεί να γίνει επεξεργασία της ερώτησης 3 (σ. 37).</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Αν υπάρχει χρόνος να γίνει η δραστηριότητα 2 (σ. 14). β) Να γίνουν οι δραστηριότητες 1 και 3 (σ. 15) γ) Εναλλακτικά, η δραστηριότητα 2 (σ. 15) μπορεί να δραματοποιηθεί σε συνδυασμό με το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής .</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη συζήτηση στην τάξη με αφορμή το συνοδευτικό κείμενο 6 και τις εικόνες 6, 7 και 8. β) Αν ο χρόνος επαρκεί οι μαθητές/τριες μπορούν να επεξεργαστούν την ερώτηση 3.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στις δραστηριότητες 3 και 4. β) Εφόσον υπάρχει χρόνος οι μαθητές/τριες συζητούν στην τάξη για τον αγαπημένο τους ήρωα με αφορμή τη δραστηριότητα 2.</p>
<p>Ενότητα 3η: Ο Θησέας (3 ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 1^ο: Ο Θησέας, το βασιλόπουλο</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση: α) στο εισαγωγικό κείμενο/προοργανωτή της ενότητας β) στους μύθους που αναφέρονται στη ζωή και στα σημαντικότερα κατορθώματα του Θησέα γ) στη μυθολογική διάσταση της έννοιας «ήρωας». Ειδικότερα, όσον αφορά στην αξιοποίηση συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων στο βιβλίο του μαθητή, καθώς και εργασιών/δραστηριοτήτων στο τετράδιο εργασιών, για την επεξεργασία κάθε μαθήματος, προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στο</p>

<p>της Τροιζήνας (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2ο: Ο Θησέας σκοτώνει το Μινώταυρο (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3ο: Ο Θησέας επιστρέφει στην Αθήνα (1 ώρα)</p>	<p>συνοδευτικό κείμενο 2 ώστε οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν ορισμένα από τα κατορθώματα του Θησέα στην πορεία του προς την Αθήνα. β) Αν ο χρόνος επαρκεί μπορεί να γίνει επεξεργασία της ερώτησης 1.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί η δραστηριότητα 2. β) Αν ο χρόνος επαρκεί, να γίνει επεξεργασία της δραστηριότητας 1.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι ερωτήσεις 1 και 2. β) Η εικόνα με την αναπαράσταση του λαβύρινθου στο νόμισμα μαζί με το συνοδευτικό κείμενο 2 «Δαίδαλος και Ίκαρος» από το επόμενο μάθημα. Το εν λόγω κείμενο μπορεί να αξιοποιηθεί και αργότερα στην ενότητα για τον Μινωικό πολιτισμό.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί η δραστηριότητα 1.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην ερώτηση 2.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 3 και 4. β) Αν ο χρόνος επαρκεί να αξιοποιηθεί η δραστηριότητα 2 για συζήτηση στην τάξη.</p>
<p>Ενότητα 4η: Η Αργοναυτική Εκστρατεία (3 διδακτικές ώρες και 1 για Επαναληπτικό)</p> <p>1. Κεφ. 1ο: Ο Φρίξος, η Έλλη και το χρυσόμαλλο δέρας (1 ώρα)</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση: α) στο εισαγωγικό κείμενο/προοργανωτή της ενότητας β) στον μύθο της αργοναυτικής εκστρατείας και τα κυριότερα πρόσωπα που έχουν σχέση με αυτόν γ) στην κατανόηση εννοιών όπως «εκστρατεία», «χρησμός», «βωμός».</p> <p>Ειδικότερα, όσον αφορά στην αξιοποίηση συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων στο βιβλίο του μαθητή, καθώς και εργασιών/δραστηριοτήτων στο τετράδιο εργασιών, για την επεξεργασία κάθε μαθήματος, προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην ερώτηση 1 β) Να αξιοποιηθεί η εικόνα 2 ώστε οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με την αναπαράσταση του μύθου στην ελληνική λαϊκή τέχνη.</p>

<p>2. Κεφ. 2ο: Πελίας και Ιάσοντας (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3ο: Η Αργοναυτική εκστρατεία (1 ώρα)</p> <p>4. Επαναληπτικό Μάθημα 2η 3η και 4η Ενότητα (1 ώρα)</p>	<p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 1, σε συνδυασμό μεταξύ άλλων και με αναφορές από προηγούμενα μαθήματα (π.χ. Αιγαίο πέλαγος, Ικάριο Πέλαγος κ.α.).</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην ερώτηση 1 σε συνδυασμό με την εικόνα 1. β) Να αξιοποιηθεί το συνοδευτικό κείμενο 2, σε συνδυασμό με την ερώτηση 3, εφόσον υπάρχει διαθέσιμος χρόνος. γ) Εναλλακτικά προς το (β) να αξιοποιηθεί το συνοδευτικό κείμενο 3 σε συνδυασμό με το μάθημα της Μουσικής.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να γίνει εκτενής επεξεργασία της δραστηριότητας 1 σε συνδυασμό με το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να γίνει επεξεργασία της εικόνας 3, ώστε οι μαθητές να εντοπίσουν στον χάρτη την πορεία που ακολούθησαν οι Αργοναύτες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 2.</p> <p>Για να συστηματοποιήσουν οι μαθητές/-τριες τις γνώσεις που απέκτησαν σε αυτές τις ενότητες προτείνονται τα ακόλουθα: α) Να αξιοποιηθούν, κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού, δραστηριότητες και συνοδευτικά κείμενα που παραλείφθηκαν κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας β) Να αξιοποιηθούν, με κατάλληλες προσαρμογές, δραστηριότητες από το επαναληπτικό μάθημα του Τετραδίου Εργασιών γ) Να γίνει εμπλουτισμός του επαναληπτικού μαθήματος με δραστηριότητες δραματοποίησης, εικαστικών, ομαδικών παιχνιδιών, Τ.Π.Ε . κ.ά.</p>
<p>Ενότητα 5η: Ο Τρωικός Πόλεμος (7 ώρες)</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση: α) στο εισαγωγικό κείμενο/προοργανωτή της ενότητας β) στην πλοκή του μύθου, στους βασικούς πρωταγωνιστές και τα χαρακτηριστικά τους γ) στην κατανόηση, με απλό τρόπο, εννοιών και φράσεων όπως «έριδα», «Αχίλλειος πτέρνα», «Δούρειος Ίππος».</p>

<p>1. Κεφ. 1ο: Το μήλο της Έριδας (1 ώρα)</p>	<p>Ειδικότερα, όσον αφορά στην αξιοποίηση συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων στο βιβλίο του μαθητή, καθώς και εργασιών/δραστηριοτήτων στο τετράδιο εργασιών, για την επεξεργασία κάθε μαθήματος, προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην αναπαράσταση της κρίσης του Πάρη και της αρπαγής της Ελένης σε αρχαία ελληνικά αγγεία (εικόνες 1 και 2). β) Εφόσον ο χρόνος το επιτρέπει, οι μαθητές μπορούν να δραματοποιήσουν το συνοδευτικό κείμενο 3 σε συνδυασμό με τη Θεατρική Αγωγή.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στη δραστηριότητα 3. β) Εφόσον ο χρόνος το επιτρέπει μπορεί να αξιοποιηθεί και η δραστηριότητα 1 και 2.</p>
<p>2. Κεφ. 2ο: Η θυσία της Ιφιγένειας και κεφ. 3ο: Οι Αχαιοί φτάνουν στη Τροία (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην εικόνα 3 (σ. 62), ώστε οι μαθητές/-τριες να γνωρίσουν τους πιο σπουδαίους ήρωες του Τρωικού πολέμου. β) Να δοθεί έμφαση στον χάρτη της εικόνας 2 (σ. 65). γ) Για εξοικονόμηση χρόνου τα συνοδευτικά κείμενα και εικόνες του μαθήματος (σ. 65-66) μπορεί να παραλειφθούν.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι δραστηριότητες 2 και 3 (σ. 25). β) Η δραστηριότητα 3 (σ. 25) να αξιοποιηθεί εφόσον ο χρόνος επαρκεί. γ) Να αξιοποιηθεί η δραστηριότητα 1 (σ. 26). δ) Η δραστηριότητα 2 μπορεί να αξιοποιηθεί κατά την ανακεφαλαίωση της ενότητας (σ. 26).</p>
<p>3. Κεφ. 4ο: Ο θυμός του Αχιλλέα (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Έμφαση δίνεται στην επεξεργασία της εικόνας 2 και στην αναπαράσταση του θυμού του Αχιλλέα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί η δραστηριότητα 3 και 4 σε συνδυασμό με τη Θεατρική Αγωγή.</p>
<p>4. Κεφ. 5ο: Ο θάνατος του Πάτροκλου (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Αξιοποιούνται οι ερωτήσεις 1, 2, 3 για συζήτηση στην τάξη.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να γίνει εκτενής επεξεργασία της δραστηριότητας 4</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθεί το συνοδευτικό</p>

<p>5. Κεφ. 6ο: Ο Αχιλλέας σκοτώνει τον Έκτορα (1 ώρα)</p> <p>6. Κεφ. 7ο: Το τέλος του Αχιλλέα (1 ώρα)</p> <p>7. Κεφ. 8ο: Ο Δούρειος ίππος και η καταστροφή της Τροίας (1 ώρα)</p>	<p>κείμενο 6 σε συνδυασμό με την ερώτηση 4. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να γίνει εκτενής επεξεργασία της δραστηριότητας 4. β) Αν ο χρόνος επαρκεί να γίνει επεξεργασία της δραστηριότητας 3</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην ερώτηση 2 σε συνδυασμό με την εικόνα 4 και στην προσέγγιση της σημασίας της φράσης «Αχιλλεύς πτέρνα». <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στις δραστηριότητες 1 και 4. β) Η δραστηριότητα 5 μπορεί να αξιοποιηθεί κατά την ανακεφαλαίωση της ενότητας.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην εικόνα 1 με την αναπαράσταση του Δούρειου Ίππου σε αρχαίο ελληνικό αγγείο. β) Να δοθεί έμφαση στη σημασία της φράσης «Δούρειος Ίππος» γ) Να γίνει επεξεργασία της ερώτησης 1. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί εκτενώς η δραστηριότητα 1. β) Αν ο χρόνος επαρκεί να αξιοποιηθεί και η δραστηριότητα 3.</p>
<p>Ενότητα 6η: Οι περιπέτειες του Οδυσσέα (5 διδακτικές ώρες και 1 για Επαναληπτικό)</p> <p>1. Κεφ. 1ο: Στους Κίκονες, στους Λωτοφάγους και στους Κύκλωπες (1 ώρα)</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση: α) στο εισαγωγικό κείμενο/προοργανωτή της ενότητας β) στην πλοκή του μύθου και στους βασικούς πρωταγωνιστές του γ) στον νόστο του Οδυσσέα και στην αξία του αγώνα του ανθρώπου για την επίτευξη των στόχων του. δ) στην κατανόηση, με απλό τρόπο, εννοιών και φράσεων όπως «άνοιξε ο ασκός του Αιόλου», «από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη». Ειδικότερα, όσον αφορά στην αξιοποίηση συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων στο βιβλίο του μαθητή, καθώς και εργασιών/δραστηριοτήτων στο τετράδιο εργασιών, για την επεξεργασία κάθε μαθήματος, προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της ερώτησης 3 έτσι ώστε οι μαθητές, μέσα από σχετική συζήτηση, να εντοπίσουν βασικά χαρακτηριστικά του Οδυσσέα. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της ερώτησης 3.</p>

<p>2. Κεφ. 2ο: Στον Αίολο, στους Λαιστρυγόνες και στο νησί της Κίρκης (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Αξιοποιούνται οι ερωτήσεις 1 και 2 έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να διαπιστώσουν στοιχεία του χαρακτήρα των συντρόφων και του ίδιου του Οδυσσέα</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Στις δραστηριότητες 1 και 2, δίνοντας έμφαση στην προσέγγιση από πλευράς των μαθητών/τριών της φράσης «ά-νοιξε ο ασκός του Αιόλου» β) Η δραστηριότητα 3 να γίνει εφόσον ο διαθέσιμος χρόνος επαρκεί.</p>
<p>3. Κεφ. 3ο: Στον Άδη, στις Σειρήνες, στη Σκύλλα και στη Χάρυβδη (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της εικόνας 3, ώστε οι μαθητές/τριες να διαπιστώσουν το πάθος του Οδυσσέα για τη γνώση και τη δύναμη της θέλησής του.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της δραστηριότητας 3 ώστε οι μαθητές/τριες να προσεγγίσουν στη σημασία της φράσης «από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη» β) Αν ο χρόνος επαρκεί μπορεί να γίνει και η δραστηριότητα 1 σε συνδυασμό με προηγούμενους ήρωες όπως ο Ηρακλής και ο Ορφέας.</p>
<p>4. Κεφ. 4ο: Στο νησί του Ήλιου, στο νησί της Καλυψώς και στο νησί των Φαιάκων (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της ερώτησης 3 έτσι ώστε οι μαθητές/-τριες μέσα από τη συζήτηση να προσεγγίσουν τη σημασία της απόφασης του Οδυσσέα να επιστρέψει στην πατρίδα του.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Αν δεν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος, οι δραστηριότητες αυτού του μαθήματος μπορούν να παραλειφθούν, δεδομένου ότι οι μαθητές/τριες θα γνωρίσουν στοιχεία του πολιτισμού των αρχαίων στα κεφάλαια της ιστορίας που ακολουθούν, όπως ενδεικτικά στο κεφάλαιο για τον Μυκηναϊκό πολιτισμό.</p>
<p>5. Κεφ. 5ο: Ο Οδυσσέας στην Ιθάκη & κεφ. 6^ο: Ο Οδυσσέας σκοτώνει τους μνηστήρες (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να διδαχθεί συνοπτικά το 5ο μάθημα, δίνοντας έμφαση στις διαδοχικές αναγνωρίσεις του Οδυσσέα β) Να διδαχθεί συνοπτικά το 6ο μάθημα, δίνοντας έμφαση στο τέλος της Οδύσσειας και στην ερώτηση 2 (σ. 95).</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Οι δραστηριότητες του 5ου μαθήματος μπορούν να παραλειφθούν. β) Από το 6ο μάθημα να αξιοποιηθούν οι</p>

<p>6. Επαναληπτικό μάθημα 5ης και 6ης Ενότητας (1 ώρα)</p>	<p>δραστηριότητες 2 και 3 σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή (Εικαστικά και Θεατρική Αγωγή).</p> <p>Για να συστηματοποιήσουν οι μαθητές/-τριες τις γνώσεις που απέκτησαν στις δύο ενότητες για τον «Τρωικό Πόλεμο» και τις «Περιπέτειες του Οδυσσέα» προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p>α) Να αξιοποιηθούν, κατά την κρίση του εκπαι-δευτικού, δραστηριότητες και συνοδευτικά κείμενα που παραλείφθηκαν κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας β) Να αξιοποιηθούν, με κατάλληλες προσαρμογές, δραστηριότητες από το επαναληπτικό μάθημα του Τετραδίου Εργασιών γ) Να γίνει εμπλουτισμός του επαναληπτικού μαθήματος με δραστηριότητες δραματοποίησης, Εικαστικών, ομαδικών παιχνιδιών, Τ.Π.Ε. κ.ά.</p>
<p>Ενότητα 7η: Η εποχή του Λίθου (3 ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 1^ο: Παλαιολιθική εποχή (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2^ο: Νεολιθική εποχή (1</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση:</p> <p>α) Στο εισαγωγικό σημείωμα, β) Στην ιστοριογραμμή και γ) Στη γνωριμία των μαθητών/-τριών με την εξελικτική πορεία του ανθρώπου κατά τους προϊστορικούς χρόνους.</p> <p>Για την αξιοποίηση των συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων κατά την επεξεργασία κάθε μαθήματος προ-τείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των εικόνων 1, 2 και 3 για να συγκρίνουν οι μαθητές/-τριες τη ζωή των ανθρώπων της σύγχρονης εποχής με αυτούς της Παλαιολιθικής.</p> <p>β) Τα παράλληλα κείμενα 4 και 6 να αξιοποιηθούν, εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Εφόσον υπάρχει περιορισμός χρόνου η άσκηση 2 μπορεί να περιοριστεί στη συζήτηση των πληροφοριών που παρέχουν οι βραχογραφίες και παράλληλα να παραλειφθεί η 5η εργασία.</p>

<p>ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3ο: Η Νεολιθική εποχή στην Ελλάδα (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των εικόνων 1, 2, 3, 4, 6 και 7, ώστε οι μαθητές/-τριες να ανασυνθέσουν τις δραστηριότητες και τα επιτεύγματα της καθημερινής και της καλλιτεχνικής ζωής των ανθρώπων μέσα από χαρακτηριστικά αρχαιολογικά ευρήματα αυτής της περιόδου. β) Το παράλληλο κείμενο 5 να αξιοποιηθεί, αν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Στο πλαίσιο της επεξεργασίας στην τάξη μπορεί να δοθεί έμφαση στις εργασίες 3 και 4 και να μην αξιοποιηθούν οι εργασίες 2 και 5. β) Η εργασία 1 μπορεί να ολοκληρωθεί ως επαναληπτική/ανακεφαλαιωτική δραστηριότητα όλης της ενότητας.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της 1ης εικόνας (χάρτης), για να εντοπιστούν θέσεις της Νεολιθικής Εποχής στον ελλαδικό χώρο, καθώς και στις εικόνες 4, 5, 6 και 7. β) Το παράλληλο κείμενο 2 να αξιοποιηθεί, εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί η 3η εργασία, ώστε οι μαθητές/-τριες να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές από τον σύγχρονο τρόπο ζωής. β) Η εργασία 1 μπορεί να ολοκληρωθεί ως επαναληπτική/ανακεφαλαιωτική δραστηριότητα όλης της ενότητας.</p>
<p>Ενότητα 8η: Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός (2 ώρες και 1 ώρα για Επαναληπτικό)</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση:</p> <p>α) Στο εισαγωγικό σημείωμα., β) Στη χωρική και χρονική τοποθέτηση του Κυκλαδικού πολιτισμού αξιοποιώντας την αρχική εικόνα και την ιστοριογραμμή της προ-ηγούμενης ενότητας (συσχετίζοντας το νησιωτικό περιβάλλον και τη γεωγραφική θέση με τη ναυσιπλοΐα και τη συνεπαγόμενη ανάπτυξη του εμπορίου) και γ) Στη γνωριμία των μαθητών/-τριών με την καθημερινή ζωή των Κυκλαδιτών και τα επιτεύγματά τους (εμπόριο, ναυτιλία, τέχνη).</p> <p>Για την αξιοποίηση των συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων κατά την επεξεργασία κάθε μαθήματος προ-τείνονται τα</p>

<p>1. Κεφ. 1^ο: Η ζωή των Κυκλαδίων (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2ο: Η τέχνη των Κυκλαδίων (1 ώρα)</p> <p>3. Επαναληπτικό μάθημα 7ης και 8ης Ενότητας (1 ώρα)</p>	<p>ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εικόνες και τα παράλληλα κείμενα του μαθήματος για να κατανοήσουν οι μαθητές/-τριες την καθημερινή ζωή των Κυκλαδίων. β) Να δοθεί έμφαση στην αιτιολόγηση της 3ης ερώτησης</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εργασίες 2 και 3. β) Η εργασία 1 να αξιοποιηθεί εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος ή ως ανακεφαλαιωτική/επαναληπτική δραστηριότητα.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των εικόνων 2, 3, 4 5 και 6 για να κατανοήσουν τις έννοιες τοιχογραφία, ειδώλιο, αγγείο και να τις συσχετίσουν με την καθημερινή ζωή των οικισμών. β) Να δοθεί έμφαση στην αιτιολόγηση της 1ης ερώτησης. γ) Η 2η ερώτηση μπορεί να συνδυαστεί με δραματοποίηση.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εργασίες 2, 4 και 5 β) Οι εργασίες 1, 3 και 6 να αξιοποιηθούν, αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p>Για να συστηματοποιήσουν οι μαθητές/-τριες τις γνώσεις που απέκτησαν στις δύο προηγούμενες ενότητες και να καλύψουν τυχόν ελλείψεις προτείνονται τα ακόλουθα: α) Να αξιοποιηθούν οι εργασίες που δεν ολοκληρώθηκαν στο Βιβλίο του Μαθητή και το Τε-τράδιο Εργασιών, β) Να αξιοποιηθεί η ιστοριογραμμή και οι εργασίες 2 και 4 εργασία του επαναληπτικού μαθήματος από το Τετράδιο Εργασιών.</p>
<p>Ενότητα 9η: Ο Μινωικός Πολιτι-σμός (5 ώρες)</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση: α) Στον συσχετισμό της γεωγραφικής θέσης της Κρήτης με την επικράτησή της στο εμπόριο, τη ναυσιπλοΐα και την επαφή της με τον Αιγυπτιακό πολιτισμό β) Στη συμβολή των Μινωιτών στην ανάπτυξη της γραφής και των τεχνών και γ) Στη γνωριμία των μαθητών/-τριών με την καθημερινή ζωή των Μινωιτών και τα επιτεύγματά τους.</p> <p>Για την αξιοποίηση των συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων κατά την</p>

<p>1. Κεφ. 1^ο: Η Μινωική Κρήτη (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2^ο: Το ανάκτορο της Κνωσού (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3^ο: Η καθημερινή ζωή των Μινωιτών (1 ώρα)</p>	<p>επεξεργασία κάθε μαθήματος προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην αξιοποίηση της εικόνας 6 (χάρτης) και β) Στην αιτιολόγηση των ερωτήσεων 2 και 3 για να ευσταθούν οι χαρακτηρισμοί «θαλασσοκρατία» και «θαλασσοκράτορες».</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εργασίες 2 και 3 για να εμπεδώσουν τα αίτια της μινωικής κυριαρχίας. β) Οι εργασίες 1 και 4 να ολοκληρωθούν, αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθεί ο χάρτης της 1ης εικόνας για να γνωρίσουν οι μαθητές/-τριες τα σπουδαιότερα κέντρα του Μινωικού πολιτισμού. β) Να γίνει επεξεργασία των εικόνων 2, 3 και 4 για να κατανοήσουν την έννοια «ανάκτορο».</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί η εργασία 1 με έμφαση στην αιτιολόγηση των απαντήσεων και την εξαγωγή συμπερασμάτων. β) Μπορεί να γίνει εκτεταμένη αξιοποίηση της 3ης και της 4ης εργασίας την ώρα της Αισθητικής Αγωγής (Εικαστικά και Θεατρική Αγωγή).</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία όλων των εικόνων του μαθήματος για να γνωρίσουν οι μαθητές/-τριες βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία από την καθημερινή ζωή των Μινωιτών. β) Να γίνει επεξεργασία της 2ης ερώτησης για να κατανοήσουν τη θέση της γυναίκας στη μινωική Κρήτη. γ) Οι ερωτήσεις 1 και 3 να αξιοποιηθούν, εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί η εργασία 4 την ώρα της Φυσικής ή Θεατρικής Αγωγής. β) Να δοθεί έμφαση στην 5η εργασία σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή. γ) Οι εργασίες 1, 2 και 3 να αξιοποιηθούν εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να γίνει επεξεργασία των εικόνων 1, 2, 4 και 5 για να προσδιορίσουν τη σχέση της μινωικής θρησκείας με την τέλεση</p>
---	--

<p>4. Κεφ. 4ο: Η θρησκεία και η γραφή των Μινωιτών (1 ώρα)</p> <p>5. Κεφ. 5ο: Η τέχνη των Μινωιτών (1 ώρα)</p>	<p>εορτών και αθλημάτων. β) Να γίνει αντιδιαστολή των ταυροκαθάψιων από τις ταυρομαχίες. γ) Να γίνει επεξεργασία των εικόνων 7 και 8 για να κατανοήσουν την επίδραση των Μινωιτών στην εξέλιξη της γραφής και του πολιτισμού.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην κατασκευή πινακίδας με ιδεογράμματα (4η εργασία) σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή. β) Οι εργασίες 1, 2, 3 και 5 να αξιοποιηθούν εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των εικόνων 1-8 για να μπορέσουν οι μαθητές/-τριες να διακρίνουν χαρακτηριστικά της μινωικής τέχνης και να κατανοήσουν τη συμβολή της στην εξέλιξη του πολιτισμού, β) Να αξιοποιηθεί το παράλληλο κείμενο «Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας» -σε συνδυασμό με την 3η ερώτηση- για να διερευνήσουν και να αναζητήσουν τα αίτια της καταστροφής του Μινωικού πολιτισμού.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εργασίες 3 και 4 σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή. β) Η εργασία 5 να αξιοποιηθεί ως ανακεφαλαιωτική/επαναληπτική δραστηριότητα. γ) Οι εργασίες 1 και 2 να αξιοποιηθούν, εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p>
<p>Ενότητα 10η: Ο Μυκηναϊκός Πολιτισμός (5 διδακτικές ώρες και 1 για Επαναληπτικό)</p> <p>1. Κεφ. 1^ο: Αχαιοί, οι πρώτοι Έλληνες & κεφ. 2^ο: Οι Αχαιοί πήγαν και στην Κύπρο (1 ώρα)</p>	<p>Κατά την επεξεργασία των μαθημάτων της ενότητας προτείνεται να δοθεί έμφαση:</p> <p>α) Στη χωρική και χρονική τοποθέτηση του Μυκηναϊκού πολιτισμού. β) Στη συσχέτιση του Μυκηναϊκού πολιτισμού με την ανάπτυξη του εμπορίου και της ναυσιπλοΐας. γ) Στην επίδραση του Μινωικού πολιτισμού στον Μυκηναϊκό πολιτισμό και δ) Στη συμβολή των Μυκηναίων στην εξέλιξη της γραφής και των τεχνών.</p> <p>Για την αξιοποίηση των συνοδευτικών κειμένων, εικόνων, διαγραμμάτων και ερωτήσεων κατά την επεξεργασία κάθε μαθήματος προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Να διδαχθούν συνοπτικά το 1ο και 2ο μάθημα δίνοντας έμφαση: α) Στην</p>

<p>2. Κεφ. 3^ο: Η ακρόπολη των Μυκηναίων (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 4^ο: Η καθημερινή ζωή των Μυκηναίων (1 ώρα)</p>	<p>αξιοποίηση της 1ης εικόνας (χάρτης, σ. 131). β) Στην ανάλυση των αιτιών του τρωικού πολέμου (ερώτηση 2, σ. 132). γ) Στην αξιοποίηση του χάρτη (σ. 133) για να προσδιορίσουν οι μαθητές/-τριες την έκταση του μυκηναϊκού κόσμου και τη σχέση των Μυκηναίων με τις Κυκλάδες, την Κρήτη, την Κύπρο και την Αίγυπτο, β) Στην αξιοποίηση της 2ης ερώτησης (σ. 134) για να αναδειχθεί η σχέση των Μυκηναίων με την Κύπρο και να δοθεί έμφαση στην αιτιολόγηση των απόψεων που θα κατατεθούν, γ) Οι υπόλοιπες ερωτήσεις να αξιοποιηθούν εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην αξιοποίηση της 1ης εργασίας (σ. 51). β) Να αξιοποιηθεί η 3η εργασία (σ. 51) σε συνδυασμό με τη Θεατρική Αγωγή για να βιώσουν τα παιδιά τη ζωή των μυκηναϊκών χρόνων. γ) Οι υπόλοιπες ασκήσεις μπορούν να αξιοποιηθούν εφόσον επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εικόνες του μαθήματος για να διακρίνουν οι μαθητές/-τριες τις έννοιες «ανάκτορο», «ακρόπολη», «πόλη».β) Στην επεξεργασία της 1ης ερώτησης να δοθεί έμφαση στην αιτιολόγηση των απαντήσεων των παιδιών.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθεί η 1η εργασία δίνοντας έμφαση στην αιτιολόγηση των απόψεων των παιδιών. β) Οι υπόλοιπες εργασίες να αξιοποιηθούν, αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Αξιοποίηση της εικόνας 5 και του συνοδευτικού κειμένου για να κατανοήσουν τη θέση της γυναίκας στη μυκηναϊκή εποχή.β) Αξιοποίηση των εικόνων 1, 2 4 και 6 για να γνωρίσουν χαρακτηριστικά στοιχεία της ζωής των Μυκηναίων.γ) Να δοθεί έμφαση στην 2η ερώτηση του μαθήματος και στην αιτιολόγησή της. δ) Να συσχετιστεί αυτό το μάθημα με αντίστοιχα προηγούμενων ενοτήτων («5η Ο Τρωικός πόλεμος» και «6η Οι περιπέτειες του Οδυσσέα»).</p>
---	--

<p>4. Κεφ. 5ο: Η θρησκεία και η γραφή των Μυκηναίων (1 ώρα)</p>	<p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εργασίες 3 και 6 σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή . β) Οι υπόλοιπες εργασίες να αξιοποιηθούν, αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εικόνες 1, 2 και 3 για να γνωρίσουν τη θρησκεία και τα λατρευτικά έθιμα των Αχαιών (μνημειακή μορφή τάφων, κτερίσματα). β) Να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της τελευταίας εικόνας και του συνοδευτικού κειμένου του κεφαλαίου για να γνωρίσουν τη μυκηναϊκή γραφή και να τη συσχετίσουν με πρώιμες μορφές της ελληνικής γλώσσας. γ) Να δοθεί έμφαση στην 2η ερώτηση του μαθήματος και στην αιτιολόγησή της.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να δοθεί έμφαση στην 4η εργασία σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή . β) Οι υπόλοιπες εργασίες να αξιοποιηθούν, αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p>
<p>5. Κεφ. 6ο: Η τέχνη των Μυκηναίων (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> α) Για να γνωρίσουν τα παιδιά την ανάπτυξη της Μυκηναϊκής τέχνης μέσα από χαρακτηριστικά αρχαιολογικά ευρήματα μπορούν να αξιοποιηθούν οι εικόνες 1, 2 4 και 5. β) Στην επεξεργασία της 1ης ερώτησης να δοθεί έμφαση στην αιτιολόγηση των απαντήσεων των παιδιών.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> α) Να αξιοποιηθούν οι εργασίες 3, 4 και 5 σε συνδυασμό με την Αισθητική Αγωγή . β) Οι υπόλοιπες εργασίες να αξιοποιηθούν, αν επαρκεί ο διαθέσιμος χρόνος.</p>
<p>6. Επαναληπτικό μάθημα 9ης & 10ης Ενότητας (1 ώρα)</p>	<p>Για να συστηματοποιήσουν οι μαθητές/-τριες τις γνώσεις που απέκτησαν στις Ενότητες 9 & 10 και να καλύψουν τυχόν ελλείψεις προτείνονται τα ακόλουθα:</p> <p>α) Να αξιοποιηθούν εργασίες που δεν ολοκληρώθηκαν στο Βιβλίο του Μαθητή και το Τε-τράδιο Εργασιών, β) Να αξιοποιηθούν εργασίες που αναφέρονται στο επαναληπτικό μάθημα του Τετραδίου Εργασιών (σ. 56-57), γ) Να συνδυαστεί η Ιστορία με την Αισθητική Αγωγή για να βιώσουν οι μαθητές/-τριες τον Μινωικό και τον Μυκηναϊκό πολιτισμό .</p>

Σύνολο διδακτικών ωρών 48.

[43 ώρες για τα επιμέρους κεφάλαια + 5 ώρες για τα 5 Επαναληπτικά. Σημειώνεται ότι ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα, ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης και σύμφωνα με την κρίση του, να αξιοποιήσει τον διαθέσιμο για το συγκεκριμένο μάθημα διδακτικό χρόνο τόσο για την εκπόνηση διαθεματικών σχεδίων εργασίας, όσο και για τη διενέργεια περισσότερων των πέντε επαναληπτικών μαθημάτων] .

Δ' Τάξη	
Περιεχόμενα	Οδηγός Εκπαιδευτικού
<p>1η Ενότητα: Γεωμετρικά Χρόνια (3 διδακτικές ώρες και 1 για Επαναληπτικό)</p>	<p>Η 1^η Ενότητα προτείνεται να διδαχθεί σε 4 διδακτικές ώρες συμπεριλαμβανομένης και 1 ώρας για Επαναληπτικό. Ειδικότερα, είναι εφικτό να συντημηθεί η διδασκαλία των κεφαλαίων 3ο και 4ο σε 1 διδακτική ώρα λόγω ενιαίας θεματικής. Για την επεξεργασία της εν λόγω ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού:</p> <p>→Στο Λογισμικό «Ιστορία Γ-Δ Δημοτικού» του πρώην ΠΙ: http://www.pi-schools.gr/software/dimotiko/</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού: http://www.ime.gr/fhw/</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης και στην ενότητα Μουσειοσκευές: http://www.cycladic.gr/</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Φωτόδεντρου: http://photodentro.edu.gr/, στην ενότητα Ιστορία.</p> <p>Ειδικότερα για κάθε κεφάλαιο προτείνεται:</p> <p>Βιβλίο Μαθητή: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 κι επιπλέον να γίνει συσχέτιση με το σήμερα, το προσφυγικό ζήτημα και τις διαχρονικές αιτίες των μετακινήσεων πληθυσμών. Ακόμη, η εν λόγω θεματική μπορεί να αποτελέσει θέμα Σχεδίου Εργασίας.</p> <p>Τετράδιο Εργασιών: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 2.</p> <p>Βιβλίο Μαθητή: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 1 κι επιπλέον να τονιστούν οι πιθανές</p>
<p>1. Κεφ. 1^ο: Η κάθοδος των Δωριέων (1 ώρα)</p>	

<p>2. Κεφ. 2ο: Οι Έλληνες δημιουργούν αποικίες (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3ο: Η ποίηση και η θρησκεία των Ελλήνων και κεφ. 4ο: Η τέχνη και η γραφή (1 ώρα, περιληπτική προσέγγιση)</p> <p>4. 1^ο Επαναληπτικό (1 ώρα)</p>	<p>αιτίες της μετακίνησης των πληθυσμών, στην αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτισμών και στην καλλιέργεια νέων μορφωμάτων ζωής και πολιτισμού.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 2</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Σε αυτή τη διδακτική ώρα προτείνεται από το 3^ο κεφ. να δοθεί έμφαση μόνο σε όσα αναφέρονται στην ποίηση, καθώς τα σχετικά με τη θρησκεία και τους θεούς τα έχουν μελετήσει οι μαθητές/τριες στην Ιστορία της Γ' Δημοτικού κι από τα Παραθέματα προτείνεται να δοθεί έμφαση στο 3ο. Ακόμη, προτείνεται να γίνει συνοπτική παρουσίαση από τον/την εκπαιδευτικό του κεφ. 4 κι από τα Παραθέματα να δοθεί έμφαση στο 2.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2 του κεφ. 4. Για την Εργασία 2 μπορεί να γίνει και αξιοποίηση του μαθήματος των Εικαστικών.</p>
<p>2^η Ενότητα: Αρχαϊκά Χρόνια (9 διδακτικές ώρες και 1 για Επαναληπτικό)</p>	<p>Η 2η Ενότητα προτείνεται να διδαχθεί σε 10 διδακτικές συμπεριλαμβανομένης και 1 ώρας για Επαναληπτικό. Ειδικότερα, είναι εφικτό να συντημηθεί η διδασκαλία των κεφαλαίων 8ο και 9ο σε 1 διδακτική ώρα, λόγω ενιαίας θεματικής.</p> <p>Για την επεξεργασία της εν λόγω ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού:</p> <p>→Στο Λογισμικό Ιστορία Γ-Δ Δημοτικού του πρώην ΠΙ: http://www.pi-schools.gr/software/dimotiko/</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού: http://odysseus.culture.gr/a/1/11/ga110.html</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου: http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/istoria/d_taxi</p>

<p>1. Κεφ. 5^ο: Νέες αποικίες των Ελλήνων (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 6ο: Τα πολιτεύματα στην αρχαία Ελλάδα (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 7ο: Οι δεσμοί που ένωναν τους Έλληνες (1 ώρα)</p> <p>4. Κεφ. 8ο: Η τέχνη της αρχαϊκής εποχής και κεφ. 9^ο: Τα γράμματα (1 ώρα, περιληπτική προσέγγιση)</p>	<p>archaiki_epochi.html →Στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού: http://www.ime.gr/chronos/04/gr/index.html →Στην ιστοσελίδα του Φωτόδεντρου: http://photodentro.edu.gr/, στην ενότητα Ιστορία.</p> <p>Ειδικότερα για κάθε κεφάλαιο προτείνεται:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 κι επιπλέον να γίνει συσχέτιση με το σήμερα, τη μετανάστευση για οικονομικο-κοινωνικούς ή/και πολιτικούς λόγους. Επίσης, να τονιστεί ο οργανωμένος χαρακτήρας (διαδικασία) και η σημασία (συνέπειες) του ελληνικού αποικισμού αυτής της περιόδου, καθώς και η διαφορά του από αυτόν της προηγούμενης περιόδου.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστεί η εξέλιξη των πολιτευμάτων (αριστοκρατία, τιμοκρατία, ολιγαρχία, ισονομία, δημοκρατία), τα χαρακτηριστικά τους, ώστε οι μαθητές/τριες να επιχειρήσουν τις μεταξύ τους συγκρίσεις.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 2 και 4 και να τονιστεί η αξία των πανελληνίων αγώνων και η σημασία τους.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Σε αυτή τη διδακτική ώρα προτείνεται τα δύο κεφάλαια να παρουσιαστούν συνοπτικά από τον/την εκπαιδευτικό. Από τα Παραθέματα του 8^{ου} κεφ. να δοθεί έμφαση στο 1^ο και από εκείνα του 9^{ου} κεφ. επίσης στο 1^ο. Επιπλέον, να τονιστεί η σημασία των έργων τέχνης της συγκεκριμένης εποχής, τα οποία αποτελούν αντικείμενο παγκόσμιου θαυμασμού ακόμη και σήμερα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση</p>
--	---

<p>5. Κεφ. 10ο: Σπάρτη: Η κοινωνία και το πολίτευμα (1 ώρα)</p> <p>6. Κεφ. 11ο: Σπάρτη: Η ζωή στην πόλη (1 ώρα)</p> <p>7. Κεφ. 12ο: Το παλιό πολίτευμα της Αθήνας (1ώρα)</p> <p>8. Κεφ. 13ο: Οι νόμοι του Σόλωνα. Ο Πεισίστρατος γίνεται τύραννος (1 ώρα)</p>	<p>από το κεφ. 8 στην επεξεργασία της Εργασίας 1 και από το κεφ. 9 της Εργασίας 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 1 και 3 και να τονιστεί η σημασία της κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης της Σπάρτης.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 3 και 1 και να τονιστεί ο τρόπος ζωής στο πλαίσιο της σπαρτιατικής πόλης-κράτους, με έμφαση στην ολιγαρχική οργάνωση, στο ρόλο των περιοίκων και των ειλώτων και στη θέση της γυναίκας.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 4.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 1 και να τονιστεί η σημασία της μετάβασης της Αθήνας από τη βασιλεία στην αριστοκρατία.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 1 και να τονιστεί η σημασία της εδραίωσης του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα, ως αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης πορείας κοινωνικών και οικονομικών συγκρούσεων και εξελίξεων.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστεί η σημασία των μεταρρυθμίσεων του Κλεισθένη.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p>
---	---

<p>9. Κεφ. 14ο: Ο Κλεισθένης θεμελιώνει τη δημοκρατία (1 ώρα)</p> <p>10. 2^ο Επαναληπτικό (1 ώρα)</p>	
<p>3η Ενότητα: Κλασικά Χρόνια (18 διδακτικές ώρες και 2 για Επαναληπτικό)</p> <p>• ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ (5 ώρες)</p>	<p>Η Ενότητα προτείνεται να διδαχθεί σε 20 διδακτικές ώρες συμπεριλαμβανομένων και 2 ωρών για Επαναληπτικό. Το κεφ. 28 μπορεί να διδαχθεί μαζί με το κεφ. με το κεφ. 29 λόγω ενιαίας θεματικής. Για την περαιτέρω επεξεργασία της εν λόγω ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού:</p> <p>→Στο Λογισμικό Ιστορία Γ-Δ Δημοτικού του πρώην ΠΙ: http://www.pi-schools.gr/software/dimotiko/</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού: http://odysseus.culture.gr/a/1/11/ga110.html</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Μουσείου Μπενάκη Μουσείο Μπενάκη: http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010101&sid=124</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού: http://www.ime.gr/chronos/04/gr/index.html</p> <p>→Στην ιστοσελίδα του Φωτόδεντρου: http://photodentro.edu.gr/, στην ενότητα Ιστορία.</p> <p>Ειδικότερα: Η υποενότητα ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ προτείνεται να διδαχθεί σε 5 ώρες και να δοθεί έμφαση στο ότι η ιωνική επανάσταση ήταν αποτέλεσμα της κρίσης των πολιτικο-οικονομικών σχέσεων μεταξύ της περσικής μοναρχίας και των ελληνικών πόλεων της Μ. Ασίας και της επεκτατικής πολιτικής της περσικής μοναρχίας.</p> <p>Βιβλίο Μαθητή: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 1 και 2 και να επιχειρηθεί σύγκριση</p>

<p>1. Κεφ. 15ο: Το περσικό κράτος και οι Έλληνες της Μ. Ασίας (1 ώρα)</p>	<p>μεταξύ της εκπαίδευσης των παιδιών στην Ελλάδα και την Περσία. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 3.</p>
<p>2. Κεφ. 16ο: Ο περσικός κίνδυνος – Η μάχη του Μαραθώνα (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 2 και 3 και να τονιστεί ότι η αριθμητική υπεροχή δεν είναι πάντα το κριτήριο για την έκβαση τις νίκης. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 και 3.</p>
<p>3. Κεφ. 17ο: Η μάχη των Θερμοπυλών (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 2, 3 και 4 και να τονιστεί ο ρόλος που έπαιξε ο Εφιάλτης για την έκβαση της μάχης. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2.</p>
<p>4. Κεφ. 18ο: Η ναυμαχία της Σαλαμίνας (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 1 και 2 και να τονιστεί το στρατηγικό τέχνασμα του Θεμιστοκλή με το οποίο μπόρεσε να υλοποιήσει το σχέδιό του. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 3.</p>
<p>5. Κεφ. 19ο: Η μάχη των Πλαταιών και η ναυμαχία της Μυκάλης (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 3 και 2 και να επιχειρηθεί να αξιολογήσουν οι μαθητές τη σημασία των γεγονότων για τη διαμόρφωση μιας αίσθησης κοινής ταυτότητας του ελληνικού κόσμου ενόψει του «ασιατικού κινδύνου». <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 3.</p>
<p>● ΧΡΥΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ (5 ώρες)</p>	<p>Η υποεπένδυση ΧΡΥΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ προτείνεται να διδαχθεί σε 5 διδακτικές ώρες και να δοθεί έμφαση στην εκδήλωση ανταγωνισμού των πόλεων-κρατών για την επιβολή ηγεμονίας τους στην Ελλάδα, καθώς και στα αποτελέσματα αυτού του ανταγωνισμού. Επιπλέον, στην κατανόηση βασικών εννοιών όπως συμμαχία-ηγεμονία, στα βασικά χαρακτηριστικά της αθηναϊκής δημοκρατίας, το παγκόσμιο χαρακτήρα των έργων τέχνης της εποχής και στη διαχρονική σημασία του ελληνικού πολιτισμού.</p>

<p>6. Κεφ. 20ο: Η Αθήνα γίνεται η πιο ισχυρή δύναμη (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 1 και να τονιστεί η σημασία της εκδήλωσης ανταγωνισμού των ελληνικών πόλεων-κρατών για την επιβολή της ηγεμονίας τους στην Ελλάδα μετά τα μηδικά και τη σύσταση της Αθηναϊκής/ Δηλιακής Συμμαχίας. <u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 και 3.</p>
<p>7. Κεφ. 21ο: Το πολίτευμα και η κοινωνία της Αθήνας στα χρόνια του Περικλή (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστούν τα βασικά χαρακτηριστικά της Αθηναϊκής Δημοκρατίας. <u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 3, η οποία μπορεί να αποτελέσει και θέμα Σχεδίου Εργασίας.</p>
<p>8. Κεφ. 22ο: Η καθημερινή ζωή και η εκπαίδευση των Αθηναίων (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστούν τα βασικά στοιχεία καθημερινού βίου και πολιτισμού των αρχαίων Αθηναίων. <u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p>
<p>9. Κεφ. 23ο: Ο χρυσός αιώνας της τέχνης (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 1 και να τονιστεί ότι τα έργα αρχιτεκτονικής και γλυπτικής τέχνης του χρυσού αιώνα είναι αποτέλεσμα προηγμένης γνώσης της γεωμετρίας, των κανόνων συμμετρίας καθώς και της ανατομίας. <u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2.</p>
<p>10. Κεφ. 24ο: Η Αθήνα γίνεται σχολείο της Ελλάδας (1 ώρα)</p> <p>• ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστεί η αξία σημαντικών ανθρώπων των γραμμάτων για τους οποίους γίνεται λόγος ακόμη και σήμερα. <u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 και 3.</p> <p>Η υποενότητα ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ προτείνεται να διδαχθεί σε 4 διδακτικές ώρες και δοθεί έμφαση στα αίτια και τα αποτελέσματα του πολέμου καθώς και στην κατανόηση των συνεπειών και αποτελεσμάτων του εμφυλίου πολέμου.</p>

<p>(4 ώρες)</p> <p>11. Κεφ. 25ο: Αιτίες και αφορμές του πολέμου (1 ώρα)</p> <p>12. Κεφ. 26ο: Οι κυριότερες φάσεις του πολέμου (1 ώρα)</p> <p>13. Κεφ. 27ο: Η ηγεμονία της Σπάρτης (1 ώρα)</p> <p>14. Κεφ. 28ο: Η Θήβα και η βοιωτική συμμαχία και κεφ. 29^ο: Η Ηγεμονία της Θήβας (1 ώρα, περιληπτική προσέγγιση)</p> <p>• ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (4 ώρες)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 1 και να αναδειχθεί η βασική αιτία του Πελοποννησιακού πολέμου.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 1 και 3 και να τονιστούν με αφορμή τον Πελοποννησιακό πόλεμο οι καταστροφικές συνέπειες που έχει ένας πόλεμος, ιδίως ένας εμφύλιος πόλεμος. Μπορεί να γίνει και παραλληλισμός με τη σημερινή κατάσταση στη Συρία.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστούν τα βασικά στοιχεία της ηγεμονίας της Σπάρτης.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Σε αυτή τη διδακτική ώρα προτείνεται τα δύο κεφάλαια να παρουσιαστούν συνοπτικά από τον/την εκπαιδευτικό. Από τα Παραθέματα του 28ου κεφ. να δοθεί έμφαση στο 3ο και από εκείνα του 29ου κεφ. επίσης στο 1^ο και στο 2^ο. Επιπλέον, να επιχειρηθεί οι μαθητές να συγκρίνουν την Ηγεμονία της Θήβας με αυτήν της Σπάρτης και να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 από το 28^ο κεφ. και 1 και 2 από το 29^ο αντίστοιχα.</p> <p>Η υποενοότητα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ προτείνεται να διδαχθεί σε 4 διδακτικές ώρες. Δίνεται έμφαση στη διαπολιτισμική διάσταση της αυτοκρατορίας του Μ. Αλέξανδρου (την τέχνη, τη γλώσσα, τον πολιτισμό, την οικονομία, σε Ευρώπη, Αφρική και Ασία). Οι μαθητές να συγκρίνουν τον τρόπο ζωής (ψυχαγωγία, θρησκεία, αγωγή νέων, θέση της γυναίκας) στις πόλεις της Ανατολής με αυτόν στις πόλεις του ελλαδικού χώρου.</p>
--	--

<p>15. Κεφ. 30ο: Η Μακεδονία, μια νέα ελληνική δύναμη (1 ώρα)</p> <p>16. Κεφ. 31ο: Ο Μ. Αλέξανδρος καταλαμβάνει τη Μ. Ασία και την Αίγυπτο (1ώρα)</p> <p>17. Κεφ. 32ο: Η πορεία προς την Ινδία. Το τέλος της εκστρατείας (1 ώρα)</p> <p>18. Κεφ. 33ο: Ο θάνατος του Μ. Αλεξάνδρου (1 ώρα)</p> <p>19. 3^ο Επαναληπτικό (2 ώρες)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 2 και 3. Το Παράθεμα 3 μπορεί να αξιοποιηθεί και ως θέμα Σχεδίου Εργασίας. Επιπλέον, να τονιστεί η χαρισματική προσωπικότητα του Φιλίππου.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστούν οι κυριότεροι σταθμοί της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση και στα 3 Παραθέματα και να τονιστεί η προσωπικότητα του Μ. Αλεξάνδρου ως ηγέτη αλλά και η σημασία της επέκτασης του ελληνισμού στην Ανατολή, τόσο για τους λαούς της Ανατολής όσο και για τους Έλληνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 2 και 3 και να τονιστεί η συμβολή του Μ. Αλεξάνδρου στην ιστορία, την τέχνη, τη γλώσσα, τον πολιτισμό, την οικονομία στην Ευρώπη, Αφρική και Ασία.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 και 3.</p> <p>Προτείνεται η διάθεση 2 διδακτικών ωρών για Επαναληπτικό στην εν λόγω Ενότητα.</p>
<p>4η Ενότητα: Ελληνιστικά Χρόνια (5 διδακτικές ώρες και 1 για Επαναληπτικό)</p>	<p>Η 4η Ενότητα προτείνεται να διδαχθεί σε 6 διδακτικές ώρες, συμπεριλαμβανομένης και 1 ώρας για Επαναληπτικό- Ειδικότερα, είναι εφικτό να συντημηθεί η διδασκαλία των κεφαλαίων 36 και 37 σε 1 διδακτική ώρα λόγω συγγενούς θεματικής. Το</p>

<p>• ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ (2 ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 34^ο: Η αυτοκρατορία του Μ. Αλεξάνδρου χωρίζεται (1 ώρα)</p> <p>Το Κεφ. 35ο: Ο Πύρρος, ο βασιλιάς της Ηπείρου <u>προτείνεται να μην διδαχθεί</u></p> <p>2. Κεφ. 36^ο: Η καθημερινή ζωή στα ελληνιστικά χρόνια και κεφ. 37^ο: Οι τέχνες και τα γράμματα στα Ελληνιστικά χρόνια (1 ώρα, περιληπτική προσέγγιση)</p> <p>• ΡΩΜΗ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ (3 ώρες)</p> <p>3. Κεφ. 38^ο: Το ρωμαϊκό κράτος (1 ώρα)</p>	<p>κεφ. 35^ο προτείνεται να μην διδαχθεί. Στην εν λόγω ενότητα προτείνεται να δοθεί έμφαση στη μετακίνηση πληθυσμών, τη διαπολιτισμική διάσταση των ελληνιστικών βασιλείων και να γίνει παραλληλισμός με το σήμερα.</p> <p>Για την επεξεργασία της εν λόγω ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού:</p> <p>→ Στο Λογισμικό Ιστορία Γ-Δ Δημοτικού του πρώην ΠΙ: http://www.pi-schools.gr/software/dimotiko/</p> <p>→ Στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού: http://www.ime.gr/chronos/06/gr/index.html</p> <p>→ Στην ιστοσελίδα του Φωτόδεντρου: http://photodentro.edu.gr/, στην ενότητα Ιστορία.</p> <p>Ειδικότερα για κάθε κεφάλαιο προτείνεται:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 1 και 2. Επιπλέον, να τονιστεί η σημασία της διαίρεσης της αυτοκρατορίας του Μ. Αλεξάνδρου σε ελληνιστικά βασίλεια (Αντιγονίδες, Πτολεμαίοι, Σελευκίδες).</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 και 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Σε αυτή τη διδακτική ώρα προτείνεται να παρουσιαστούν και τα δύο κεφάλαια περιληπτικά από τον/την εκπαιδευτικό. Από τα Παραθέματα προτείνεται να δοθεί έμφαση στο 1ο του κεφ. 36 και των δυο Παραθεμάτων του κεφ. 36. Επιπλέον, να τονιστεί η σημασία της μετακίνησης μεγάλου αριθμού Ελλήνων στην Ανατολή, στην ίδρυση εκεί ελληνικών πόλεων και στις σχέσεις τους με το γηγενές πληθυσμιακό στοιχείο.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 2 και 3 από το κεφ. 36^ο.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Παράθεμα 2 και να τονιστεί η κοινωνική και πολιτική οργάνωσης της Ρώμης.</p>
---	--

<p>4. Κεφ. 39^ο: Η Καρχηδόνα συγκρούεται με τη Ρώμη (1 ώρα)</p> <p>5. Κεφ. 40^ο: Η υποταγή του ελληνικού κόσμου (1 ώρα)</p> <p>6. 4^ο Επαναληπτικό (1ώρα)</p>	<p><u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία της Εργασίας 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα Παραθέματα 2 και 3 και να τονιστεί η σημασία του σχεδίου και της πορείας του Αννίβα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Να τονιστεί η σημασία της δημιουργίας συμπολιτειών (Αιτωλική-Αχαϊκή) ως ύστατη προσπάθεια ένωσης των Ελλήνων σε θρησκευτική-πολιτική κοινότητα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών</u>: Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία των Εργασιών 1 και 2.</p>
<p><u>5η Ενότητα: Θέματα από την Αρχαία Ιστορία -Προτείνεται να μην διδαχθεί</u></p>	<p>Τα θέματα της 5ης Ενότητας του σχολικού βιβλίου προτείνεται να μην αποτελέσουν αντικείμενο ξεχωριστών μαθημάτων αλλά ο/η εκπαιδευτικός με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών να τα αξιοποιήσει σε προηγούμενες σχετικές ενότητες ή στο πλαίσιο σχεδιασμού εκπόνησης Σχεδίων Εργασίας.</p>
<p><u>6η Ενότητα: Θέματα Τοπικής Ιστορίας - Προτείνεται να μην διδαχθεί</u></p>	<p>Η 6η Ενότητα του σχολικού βιβλίου προτείνεται να μην αποτελέσει αυτοτελές μάθημα, καθώς η Τοπική Ιστορία αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών και τον τόπο διαμονής τους μπορεί να αξιοποιηθεί διδακτικός χρόνος έως και 5 διδακτικές ώρες σε ένα πλαίσιο διαθεματικής διδασκαλίας με την εκπόνηση Σχεδίων Εργασίας.</p>
<p>Σύνολο διδακτικών ωρών <u>45</u>. [35 ώρες για τα επιμέρους κεφάλαια + 5 ώρες για τα τέσσερα Επαναληπτικά + 5 ώρες για την Τοπική Ιστορία] .</p>	

Ε΄ Τάξη	
Περιεχόμενα	Οδηγός Εκπαιδευτικού

<p>Ενότητα Β': Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία μεταμορφώνεται (4 διδακτικές ώρες)</p>	<p>Η δεύτερη ενότητα προτείνεται να διδαχτεί σε 4 ώρες με ιδιαίτερη έμφαση στα γεγονότα εκείνα που μετασχημάτισαν τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία σε Βυζαντινή με κέντρο την Κωνσταντινούπολη. Στο 5ο κεφάλαιο έμφαση μπορεί να δοθεί στην ανάδειξη του ρόλου του Μεγάλου Κωνσταντίνου και στο διάταγμα των Μεδιολάνων, ενώ τα κεφ. 6, 7 και 10 μπορούν να διδαχτούν μαζί, καθώς αναδεικνύουν τα βασικά χαρακτηριστικά, τον χαρακτήρα και την αναγκαιότητα της νέας πρωτεύουσας.</p> <p>Τα κεφ. 8 και 9 προτείνεται να διδαχτούν μαζί με έμφαση στα γεγονότα και στα χαρακτηριστικά εκείνα που διαμόρφωσαν τελικά τον χριστιανικό χαρακτήρα του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους αλλά και συνέβαλαν στην επιβίωσή του και τη μετεξέλιξή του σε αυτό που εκ των υστέρων ονομάστηκε βυζαντινή αυτοκρατορία.</p> <p>Τα κεφ. 11 και 12 προτείνεται να διδαχτούν σε ξεχωριστές ενότητες διδασκαλίας με θέμα: Παιδεία και Πολιτισμός στο Βυζάντιο, Η καθημερινή ζωή στη Ρώμη και στο Βυζάντιο.</p>
<p>1. Κεφ. 5^ο: Μεγάλες αλλαγές στη διοίκηση της αυτοκρατορίας (1 ώρα)</p>	<p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Προτείνεται να αξιοποιηθεί το παράθεμα 1 και να δοθεί έμφαση στα γεγονότα που οδήγησαν στην υπογραφή του διατάγματος των Μεδιολάνων και στην ανάδειξη της μονοκρατορίας του Κωνσταντίνου.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται η 3η δραστηριότητα, που καλλιεργεί την ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών μέσα από δραστηριότητες καλλιτεχνικής έκφρασης και κυρίως η 4η, που μπορεί να συνδεθεί με τη διαχρονικότητα του φαινομένου της μετακίνησης των πληθυσμών και το σύγχρονο προσφυγικό ζήτημα.</p>
<p>2. Κεφ. 6^ο: Μία νέα πρωτεύουσα, η Κωνσταντινούπολη & Κεφ. 7^ο: Η Κωνσταντινούπολη οχυρώνεται και στολίζεται με έργα τέχνης & Κεφ. 10^ο: Το παλάτι, ο Ιππόδρομος και οι Δήμοι</p>	<p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u> Στα κεφ. 6, 7, 10 προτείνεται η αξιοποίηση των εικόνων- πηγών και ιδιαίτερα των 1, 4 από το κεφ. 6, των 1, 3 από το κεφ. 7 και των 1, 2, 4 από το κεφ. 10 σε συνδυασμό και αντιπαράθεση με σύγχρονες φωτογραφίες της Κωνσταντινούπολης. Από τα παραθέματα- κείμενα προτείνονται το 3^ο από το κεφ. 6, το 2^ο και το 4^ο από το κεφ. 7 και το 4^ο από το</p>

<p>(2 ώρες)</p> <p>3. Κεφ. 8^ο: Ο χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία & Κεφ. 9^ο: Η αυτοκρατορία χωρίζεται σε ανατολική και δυτική (1 ώρα)</p> <p>Τα Κεφ. 11: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο & Κεφ. 12. Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο προτείνεται να διδαχτούν στην Ενότητα Ζ: «Παιδεία και Πολιτισμός στο Βυζάντιο»</p>	<p>κεφ. 10, που παρουσιάζουν την εικόνα της νέας πρωτεύουσας και μπορούν να συγκριθούν με σύγχρονες φωτογραφίες της Κωνσταντινούπολης.</p> <p><u>Β. Τετράδιο Εργασιών</u> Από το κεφ. 6 προτείνεται η εργασία 5 που προωθεί την ενεργητική και συμμετοχική μάθηση. Από το κεφ. 7 προτείνονται οι δραστηριότητες 1 και 3 σε συνδυασμό με αξίες της σημερινής εποχής όπως η ανεκτικότητα στις διαφορετικές θρησκείες αλλά και το σύγχρονο φαινόμενο των μετακινήσεων των πληθυσμών.</p> <p>Από το κεφ. 10 προτείνονται η εργασίες 2, που μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της τοπικής ιστορίας, η εργασία 3, που αναδεικνύει τη σύνδεση παρόντος και παρελθόντος ως προς την καθημερινή ζωή και η εργασία 4, που μπορεί να αποτελέσει αφορμή για εργασία- project σχετικά με τα διάφορα ελληνικά έργα τέχνης τα οποία βρίσκονται μακριά από τον τόπο τους.</p> <p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u> Προτείνονται τα παραθέματα που τονίζουν την αξία της ανεξιθρησκίας (παραθέμα 4^α από το κεφ. 8) και τον ελληνικό χαρακτήρα του βυζαντινού κράτους (παραθέμα 5 από το κεφ. 9).</p> <p><u>Β. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται από το κεφ. 8 οι εργασίες-δραστηριότητες 1 και 4, που αναπτύσσουν την κριτική σκέψη και προβληματίζουν τους μαθητές/τριες σχετικά με το ζήτημα της ανεξιθρησκίας. Από το κεφ.9 προτείνεται η εργασία δραστηριότητα 2, που μπορεί να συνδυαστεί με την αγωγή του πολίτη.</p>
---	---

<p>Επανάληψη</p>	<p>(1 ώρα)</p>
<p>Ενότητα Γ: Το Βυζαντινό κράτος, μια δύναμη που συνεχώς μεγαλώνει (3 διδακτικές ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 13^ο: Ο Ιουστινιανός μεταρρυθμίζει τη διοίκηση και τη νομοθεσία (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 14^ο: . Οι Δήμοι αναστατώνουν την Κωνσταντινούπολη με τη στάση του “Νίκα”. (1 ώρα)</p> <p>Το Κεφ. 15: Η Αγία Σοφία, ένα αριστούργημα της αρχιτεκτονικής, προτείνεται να διδαχτεί σε στην Ενότητα Ζ: «Παιδεία και Πολιτισμός στο Βυζάντιο»</p> <p>3. Κεφ. 16^ο: . ο Βυζαντινό κράτος μεγαλώνει και φτάνει τα παλιά σύνορα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. (1 ώρα)</p>	<p>Η 3^η ενότητα προτείνεται να διδαχτεί σε 3 ώρες με ιδιαίτερη έμφαση στις μεταρρυθμίσεις του Ιουστινιανού, το σημαντικό ιστορικό γεγονός της στάσης του Νίκα και τα ουσιαστικά (θετικά ή αρνητικά) αποτελέσματα της εκστρατείας του Ιουστινιανού</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στα παραθέματα 4 και 6 του βιβλίου, που φωτίζουν μια διαφορετική διάσταση της προσωπικότητας του Ιουστινιανού.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται οι δραστηριότητες εργασίες 2 και 3 που καλλιεργούν την κριτική σκέψη των μαθητών/τριών και μπορούν να λάβουν και τη μορφή project με θέμα τη σκιαγράφιση της προσωπικότητας του αυτοκράτορα.</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή.</u> Προτείνεται η χρήση του παραθέματος 2 και της συνοδευτικής ερώτησης κρίσεως, ώστε οι μαθητές/τριες να σκιαγραφήσουν την προσωπικότητα της Θεοδώρας και τον ρόλο της στη βασιλεία του Ιουστινιανού.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών.</u> Προτείνεται η εργασία δραστηριότητα 1.</p> <p><u>A. Βιβλίο μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί η έμφαση στην κριτική θεώρηση της εκστρατείας του Ιουστινιανού και στις συνέπειές της, θετικές και αρνητικές. Για τον σκοπό αυτό χρήσιμοι είναι οι χάρτες- παραθέματα 2 και 3 καθώς και το κείμενο παράθεμα 4.</p>

	<p><u>Β. Τετράδιο Εργασιών</u></p> <p>Προτείνονται οι δραστηριότητες- εργασίες 3 και 4, που αφορούν ανάλυση κειμένου και δίνουν τη δυνατότητα εξαγωγής βαθύτερων συμπερασμάτων για την εκστρατεία του Ιουστινιανού από τους/τις μαθητές/τριες.</p>
Επανάληψη	(1 ώρα)
<p>Ενότητα Δ: Το Βυζαντινό κράτος και οι γειτονικοί λαοί (4 διδακτικές ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 17^ο: Οι « γείτονες» των Βυζαντινών & κεφ. 18^ο: Πέρσες και Άβαροι συμμαχούν εναντίον του Βυζαντίου (1 ώρα)</p>	<p>Η 4^η ενότητα προτείνεται να διδαχτεί σε 4 ώρες. Στην 4^η ενότητα προτείνεται το κεφ. 17 να μη διδαχτεί ξεχωριστά αλλά περιληπτικά, ως εισαγωγή στα επόμενα και σε συνδυασμό με το κεφ. 18 ώστε οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν τους λαούς με τους οποίους έρχεται σε επαφή το Βυζάντιο σε αυτή την ενότητα. Στο κεφ. 18, στο οποίο παρατίθεται πληθώρα ιστορικών γεγονότων, προτείνεται να δοθεί έμφαση στις ενέργειες του Ηρακλείου που οδήγησαν στη νίκη των Βυζαντινών απέναντι σε Πέρσες και Άβαρους. Τα κεφ. 21- 22 επίσης προτείνεται να διδαχτούν μαζί με έμφαση κυρίως στις πολιτισμικές και θρησκευτικές στενές σχέσεις των σλαβικών φύλων με το Βυζαντινό κράτος.</p> <p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u></p> <p>Στο 17^ο κεφάλαιο προτείνεται να γίνει αναφορά στο παράθεμα 3 και το μάθημα να διδαχτεί μαζί με το 18^ο με έμφαση στις ενέργειες του Ηράκλειου που οδήγησαν στη νίκη των Βυζαντινών επί του συνασπισμού Αβάρων- Περσών. Στο 18^ο μάθημα τα παραθέματα 5 και 6 λειτουργούν συμπληρωματικά στο 17^ο κεφάλαιο.</p> <p><u>Β. Τετράδιο Εργασιών.</u></p> <p>Από το 17^ο κεφ. προτείνεται η δραστηριότητα-εργασία 4, που δίνει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να λειτουργήσουν συναισθητικά τόσο ως προς τους πολιορκημένους όσο και ως προς τους επιτιθέμενους μιας πολιορκίας της εποχής. Η εργασία μπορεί να συνδεθεί και με την τοπική Ιστορία, με κάποια τοπική, θρυλική πολιορκία της πόλης των μαθητών/τριών.</p> <p>Από τις δραστηριότητες-εργασίες του κεφ. 18 προτείνονται η 2^η, που ενισχύει τη θρησκευτική</p>

<p>2. Κεφ. 19°: Οι Βυζαντινοί και οι Άραβες (1 ώρα)</p>	<p>ενουναίσθηση και η 3^η, όπου οι μαθητές/τριες αναλύουν και συγκρίνουν την ποιητική δημιουργία με τα ιστορικά γεγονότα.</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Το 19° κεφ. μάθημα προτείνεται να διδαχτεί με έμφαση στις πολιτισμικές σχέσεις των Αράβων με τους Βυζαντινούς. Μπορεί να αξιοποιηθεί το παράθεμα 6, όπου οι μαθητές/τριες μπορούν να αναζητήσουν και στοιχεία για τον σύγχρονο αραβικό πολιτισμό και τη σχέση του με τον ελληνικό.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται η δραστηριότητες 2, που δίνει την ευκαιρία οι μαθητές/τριες να συζητήσουν για τη χρήση των όπλων τότε και σήμερα, η εργασία 5 που αφορά τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των λαών έστω και μετά από πολεμικές συγκρούσεις και κυρίως η δραστηριότητα 6 που μπορεί να αξιοποιηθεί για σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση των προσφύγων και των αμάχων.</p>
<p>3. Κεφ. 20°: Η φύλαξη των ανατολικών συνόρων και οι Ακρίτες (1 ώρα)</p>	<p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Στο 20° κεφ. ο ρόλος των ακριτών μπορεί να διερευνηθεί μέσα από τα δημοτικά τραγούδια, τους θρύλους και τα παραμύθια που σχετίζονται με τους ακρίτες στα παραθέματα 2, 3 και 4.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται οι δραστηριότητες- Εργασίες 2 και 4, (στη 2 συσχετίζονται ακριτών οι βυζαντινοί ακρίτες με την αρχαία Ιστορία, ενώ η 4 μπορεί να γίνει αφόρμηση για πολιτιστικό project).</p>
<p>4. Κεφ. 21°: Το Βυζάντιο εκχριστιανίζει τους Σλάβους & Κεφ. 22°: Φιλικές σχέσεις και συγκρούσεις με τους Βουλγάρους και τους Ρώσους (1 ώρα)</p>	<p><u>A. Βιβλίο μαθητή:</u> Τα δύο κεφάλαια μπορούν να διδαχτούν μαζί με έμφαση στους πολιτιστικούς και θρησκευτικούς δεσμούς που διατηρούν οι σλαβικοί λαοί με το Βυζάντιο. Από το κεφ. 21 μπορεί να αξιοποιηθεί/ούν κάποιο/α από τα τρία παραθέματα, που τονίζουν το σημαντικό πολιτιστικό και θρησκευτικό έργο των ιεραποστόλων Κυρίλλου και Μεθοδίου. Από το κεφ. 22 μπορεί να αξιοποιηθεί/ούν κάποιο/α από τα παραθέματα 2, 5 και 6 που αναδεικνύουν τους πολιτισμικούς και θρησκευτικούς δεσμούς των</p>

<p>2. Κεφ. 23^ο: Η νομοθεσία και η διοίκηση εκσυγχρονίζονται (1 ώρα)</p>	<p>γεγονός με παρόμοιες που παρατηρήθηκαν σε άλλες διαμάχες του παρελθόντος αλλά και του παρόντος. <u>Β. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται οι δραστηριότητες-εργασίες 1 και 3 που καλλιεργούν την κριτική σκέψη των μαθητών/τριών σχετικά με τα φαινόμενα του θρησκευτικού φανατισμού, της μισαλλοδοξίας και των συνεπειών τους της σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής και πολιτικής ζωής. <u>Α. Βιβλίο Μαθητή</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση συγκριτικά και αθροιστικά στα γενικότερα μέτρα που έλαβαν οι δύο δυναστείες (Ισαυροι και Μακεδόνες αυτοκράτορες), τα οποία και οδήγησαν στη «χρυσή εποχή του Βυζαντίου». Τα παραθέματα πηγές που βοηθούν σε αυτή την κατεύθυνση είναι τα 2, 3, 5 από το 23^ο κεφ. <u>Β. Τετράδιο Εργασιών</u> Από τις εργασίες του κεφ. 23 προτείνονται οι 1, 2 και 3 που ενισχύουν την κριτική σκέψη των μαθητών και που μπορούν να ενταχτούν σε ένα μεγαλύτερο project ή δραστηριότητα σύγκρισης των μέτρων και του πολιτικού συστήματος των Ισαύρων με άλλα πιο παλιά αλλά και σύγχρονα. <u>Α. Βιβλίο Μαθητή</u> Προτείνεται να αξιοποιηθούν οι πηγές-παραθέματα 2, 4 του κεφ. 25 και 2, 3, 4 του κεφ. 38 για να διερευνηθούν οι ενέργειες εκείνες της Μακεδονικής δυναστείας που οδήγησαν το Βυζάντιο στο απόγειο της ακμής του. Οι μαθητές/τριες μέσω αυτών μπορούν να κάνουν συγκρίσεις με τα μέτρα που έλαβαν ηγέτες σε άλλες ιστορικές περιόδους, ακόμη και στη σύγχρονη εποχή. <u>Β. Τετράδιο Εργασιών</u> Από τις εργασίες του κεφ. 25 προτείνονται οι δραστηριότητες 2 και 3, που δίνουν την ευκαιρία για την πραγματοποίηση ενός διαθεματικού project (Ιστορία και Αγωγή του Πολίτη), στο οποίο οι μαθητές/τριες θα προβληματισθούν τόσο για την πολιτική κατάσταση της τότε εποχής όσο και για τη σημερινή σχετικά με τις έννοιες της ισονομίας, της</p>
<p>3. Κεφ. 25^ο: Το Βυζάντιο φτάνει στο απόγειο της ακμής του & Κεφ. 38^ο: Η διπλωματία των Βυζαντινών (1 ώρα)</p>	

<p>Το Κεφ. 26: Η καθημερινή ζωή στα χρόνια των Ισαύρων και των Μακεδόνων προτείνεται να διδαχτεί στην Ενότητα Ζ: «Παιδεία και Πολιτισμός στο Βυζάντιο»</p>	<p>ισοπολιτείας και της δικαιοσύνης. Από το κεφ. 38 προτείνεται η εργασία 2.</p>
<p>Ενότητα ΣΤ': Το Βυζάντιο παρακμάζει και υποκύπτει σε κατακτητές (6 διδακτικές ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 28^ο: Το κράτος αντιμετωπίζει μεγάλα εσωτερικά προβλήματα & Κεφ. 29^ο: Νέοι εχθροί εμφανίζονται και αποσπούν εδάφη από την αυτοκρατορία (1 ώρα)</p>	<p>Στην 6^η ενότητα προτείνεται να δοθεί έμφαση στα γεγονότα και στις αιτίες που οδήγησαν στη σταδιακή παρακμή και κατάρτηση της αυτοκρατορίας τόσο από τους Σταυροφόρους όσο και τελικά από τους Τούρκους. Τα κεφ. 28 και 29 μπορούν να διδαχτούν μαζί με την έννοια ότι τα εσωτερικά προβλήματα (κεφ. 28) οδήγησαν στην απόσπαση εδαφών με κορύφωση την ήττα στη μάχη του Ματζικέρτ, σημείο καθοριστικό για την αποδυνάμωση της αυτοκρατορίας, στην οποία και προτείνεται να δοθεί έμφαση στο κεφ. 29. Τα κεφ.30β και 32 προτείνεται να ενταχθούν και να αξιοποιηθούν στην ενότητα της Τοπικής Ιστορίας. Τα κεφ. 35 και 36 προτείνεται να διδαχτούν μαζί σε ένα ενιαίο δίωρο, με έμφαση κυρίως στις ενέργειες πολιορκημένων και πολιορκητών, που τελικά οδήγησαν στην πτώση της Πόλης.</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u></p> <p>Στο κεφ. 28 έμφαση προτείνεται να δοθεί στις αιτίες παρακμής της αυτοκρατορίας που οδήγησαν (στο κεφ. 29) στην ήττα της μάχης του Ματζικέρτ, κομβικό σημείο για την εξάπλωση των Τούρκων στην Ανατολία. Στο κεφ. 29 έμφαση προτείνεται να δοθεί στα αίτια και στα αποτελέσματά της ήττας στο Ματζικέρτ τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα (οικονομία, πολιτική, διοίκηση). Από τα παραθέματα του κεφ. 28 προτείνεται η χρήση του 4^{ου} (που αναφέρεται στην εργασία 2 του τετραδίου Εργασιών) και η εικόνα 4 , που αναφέρεται στην εργασία 3 του Τετραδίου Εργασιών. Από το κεφ. 29 τα παραθέματα 4, 5 και 6 μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε δραστηριότητες-</p>

<p>2. Κεφ. 30^α: Η τέταρτη σταυροφορία και η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους (1 ώρα)</p> <p>Το Κεφ. 30β: Τα ελληνικά κράτη μετά την Άλωση της Πόλης</p>	<p>εργασίες που προτείνονται στο Τετράδιο Εργασιών.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u></p> <p>Από το κεφ. 28 προτείνονται οι δραστηριότητες-εργασίες 2 και 3 που καλλιεργούν την κριτική ιστορική σκέψη και ενσυναίσθηση των μαθητών σχετικά με την κοινωνική κατάσταση της εποχής που σταδιακά οδήγησε στην πτώση της αυτοκρατορίας. Από το κεφ. 29 προτείνονται οι εργασίες 2, που οι μαθητές/τριες αναλύουν την πηγή- παράθεμα 5 και λειτουργούν συναισθητικά απέναντι στον Ρωμανό και στον Αλπ Αρσλάν, η εργασία 3 που μπορεί να γίνει και θέμα project σύνδεσης της Ιστορίας με την ποίηση, η εργασία 4 που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε project με θέμα τη θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία και τέλος η εργασία 5, όπου οι μαθητές/τριες μέσω της ανάλυσης κειμένου μπορούν να εξάγουν συμπεράσματα για το σχίσμα των Εκκλησιών.</p> <p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u></p> <p>Προτείνεται στο κεφ. 30^α να δοθεί έμφαση στα γεγονότα και στις σκοπιμότητες που οδήγησαν στην 4^η σταυροφορία καθώς και στις αρνητικές της συνέπειες τόσο για την αυτοκρατορία όσο και για τις σχέσεις Δυτικής και Ανατολικής Εκκλησίας. Προτείνεται να γίνει αναφορά στα ελληνικά κράτη που δημιουργήθηκαν και η σύνδεσή τους με project και δραστηριότητες που συνδέονται με την Τοπική Ιστορία. Προτείνεται η αξιοποίηση των παραθεμάτων 3,4,5 από το κεφ. 30^α καθώς και οι εικόνες από το κεφ. 30β σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες του τετραδίου εργασιών.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u></p> <p>Προτείνεται η αξιοποίηση της εργασίας-δραστηριότητας 2 για την καλλιέργεια της κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών και η εργασία- δραστηριότητα 5 που μπορεί να ενταχτεί στα πλαίσια της Τοπικής Ιστορίας.</p>
---	--

<p>προτείνεται να διδαχτεί στην Ενότητα «Τοπική Ιστορία»</p> <p>3. Κεφ. 31^ο: Η ανάκτηση της Πόλης από τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο (1 ώρα)</p> <p>Το Κεφ. 32: Η Θεσσαλονίκη γνωρίζει μεγάλη ακμή, προτείνεται να διδαχτεί στην Ενότητα: Τοπική Ιστορία</p> <p>4. Κεφ. 33^ο: Οι Οθωμανοί Τούρκοι κατακτούν βυζαντινά εδάφη (1 διδακτική ώρα)</p> <p>5. Κεφ. 34^ο: Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος προσπαθεί να διαφυλάξει την πρωτεύουσα (1 ώρα)</p>	<p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Προτείνεται η αξιοποίηση των πηγών-παραθεμάτων 3, 4, 5 και η έμφαση στα γεγονότα που οδήγησαν στην ανάκτηση της Πόλης και στις συνέπειές της.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται οι δραστηριότητες 1 (που παρωθεί τους/τις μαθητές/τριες στη συνειδητοποίηση της κατάστασης του κράτους μετά την επανάκτηση), και 5, που αξιοποιεί κείμενα- πηγές τα οποία συνδέει με θρύλους και παραδόσεις, ενώ μπορεί και να γίνει αφόρμηση ανάλογου project.</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στις αιτίες της γρήγορης επέκτασης των Οθωμανών, στα αποτελέσματα της σύγκρουσης Μογγόλων - Οθωμανών και στη σταδιακή απομόνωση και συρρίκνωση του βυζαντινού κράτους. Τα παραθέματα 5 και 6 προτείνεται να χρησιμοποιηθούν για τη συνειδητοποίηση της κατάστασης της Πόλης, ενώ το παράθεμα 2 για τη μαχητικότητα και τη σύνθεση του Οθωμανικού στρατού.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνονται η εργασία 1 (για να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τη δυσχερή θέση της Πόλης) και η εργασία 2 (παραλληλίζοντας με την κατάσταση των κατακτημένων και των θυμάτων πολέμου και στη σημερινή εποχή).</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή.</u> Προτείνεται η έμφαση στις ενέργειες και στις δυσκολίες που συνάντησε ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος στην προσπάθειά του να σώσει την Πόλη. Οι μαθητές/τριες μπορούν να κρίνουν τις ενέργειες του αυτοκράτορα αξιοποιώντας τις πηγές-παραθέματα 4 και 5, ώστε να συνειδητοποιήσουν την κατάσταση που συνάντησε ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος στην Πόλη.</p> <p><u>B. Τετράδιο εργασιών.</u> Προτείνονται οι εργασίες 1, 2 και 5 που μπορούν να χρησιμοποιηθούν συνδυαστικά από τους/τις μαθητές/τριες, για να αποδώσουν την κατάσταση</p>
---	---

<p>6. Κεφ. 35°: Οι Τούρκοι πολιορκούν την Κωνσταντινούπολη & Κεφ. 36°: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους (1 ώρα)</p>	<p>της Πόλης και τις ενέργειες που έκανε ο αυτοκράτορας για να αντιμετωπίσει όλες τις προκλήσεις.</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Προτείνεται να διδαχτούν τα κεφάλαια μαζί και να δοθεί έμφαση στις ενέργειες και αντενέργειες αμυνόμενων και επιτιθέμενων που τελικά οδήγησαν στην πτώση της Πόλης στους Τούρκους. Έμφαση μπορεί να δοθεί και στην ψυχολογία και το ηθικό των συμμετεχόντων μετά από κάθε ενέργεια και στον ρόλο της στην έκβαση της πολιορκίας. Έμφαση επίσης προτείνεται να δοθεί και στα μακροχρόνια αποτελέσματα της πτώσης της Πόλης στη διαμόρφωση και παγίωση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας αλλά και στη διαμόρφωση της Ελληνικής και Τουρκικής εθνικής συνείδησης. Αφορμή για ανάλυση αλλά και για διαθεματικό project μπορούν να αποτελέσουν και οι μύθοι, οι θρύλοι και οι παραδόσεις που συνοδεύουν την πτώση της Πόλης τόσο από την πλευρά των Ελλήνων όσο και από των Τούρκων, και πώς αυτές διαμόρφωσαν ή διαμορφώνουν και επηρεάζουν ακόμη την εθνική συνείδηση αλλά και τις αντιλήψεις καθενός από τους δύο λαούς για τον άλλο. Μέσα από παιχνίδια ρόλων και δραματοποίηση οι μαθητές/τριες μπορούν να αξιοποιήσουν τα παραθέματα- πηγές 3, 5 του κεφ. 35 και 4, 5, 6 του κεφ. 36. Οι φωτογραφίες- πηγές 6 (κεφ. 35) και 1,3, 5 μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάλυση της πολιορκίας σε συνδυασμό με διαδραστικό υλικό, βίντεο και χάρτες από το διαδίκτυο.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Από τις εργασίες- δραστηριότητες του κεφ. 35 προτείνεται η 5, όπου οι μαθητές/τριες αναδιηγούνται την πολιορκία μέσα από τα μάτια ενός σύγχρονου ανταποκριτή. Από το κεφ. 36 προτείνονται οι εργασίες 2 και 5, που μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για ομαδικά project με θέμα τη λαϊκή αφήγηση, τους μύθους, τους θρύλους και τις παραδόσεις σχετικά με την πτώση της Πόλης.</p>
---	--

Επανάληψη	(1 ώρα)
<p>Ενότητα Ζ: Παιδεία και Πολιτισμός στο Βυζάντιο (7 διδακτικές ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 12^ο: Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 41^ο: Η Παιδεία στο Βυζάντιο (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 26. Η ανάπτυξη των γραμμάτων και η μελέτη των αρχαίων ελλήνων κλασικών (1 ώρα)</p> <p>4. Κεφ. 42^ο: Η γλώσσα των Βυζαντινών (1 ώρα)</p> <p>5. Κεφ. 40^ο: Η βυζαντινή τέχνη & Κεφ.</p>	<p>Προτείνεται η δημιουργία μίας νέας Ενότητας, με τον τίτλο: Παιδεία και Πολιτισμός στο Βυζάντιο, στην οποία θα ανήκουν τα κεφ. 12, 41, 26, 42, 40, 15, και 39, τα οποία αναφέρονται σε θέματα αγωγής και εκπαίδευσης, στη Βυζαντινή τέχνη, στη θέση της γυναίκας στην κοινωνία.</p> <p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u> Οι μαθητές/τριες, μελετώντας τα κεφ. 12, 41, 26 και τις πηγές (5 και 7 του κεφ 12), (3 και 5 του κεφ. 41), (3 και 4 του κεφ. 26), μπορούν να διαμορφώσουν μια συνολική εικόνα για την παιδεία στο Βυζάντιο από τα πρώτα χρόνια μέχρι και μετά την Άλωση. Μπορούν να εργαστούν για το project σε ομάδες και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους στην ολομέλεια του τμήματος .</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών.</u> Οι μαθητές/τριες στην προσπάθειά τους να μελετήσουν διαχρονικά την παιδεία στο Βυζάντιο προτείνεται να αξιοποιήσουν τις εργασίες 3 και 4 του κεφ.12, 2 του κεφ. 41, 1 του κεφ.26, που μπορούν να ενταχτούν στην έρευνά τους.</p> <p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u> Οι μαθητές/τριες προτείνεται να μελετήσουν χωρισμένοι/ες σε ομάδες τις πληροφορίες του μαθήματος και ν' αναζητήσουν λέξεις, εκφράσεις, ποιήματα, παροιμίες και άλλα στοιχεία της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας που προέρχονται ή που έχουν αναφορά στη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν οι Βυζαντινοί.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών.</u> Οι μαθητές/τριες στην έρευνά τους για τη σύγκριση της σύγχρονης νεοελληνικής γλώσσας με τη Βυζαντινή προτείνεται να αξιοποιήσουν τις εργασίες 2 (κεφ. 42).</p> <p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u></p>

<p>15^ο: Ένα αριστούργημα της αρχιτεκτονικής, η Αγία Σοφία (2 ώρες)</p>	<p>Οι μαθητές/τριες προτείνεται να ερευνήσουν χωρισμένοι/ες σε ομάδες ως μία ενότητα τη βυζαντινή τέχνη και τις μορφές έκφρασής της, μελετώντας τις πληροφορίες και τις πηγές των κεφ. 40 και 15 και ιδιαίτερα τις πηγές 1-6 του κεφ. 40 και 2-3 του κεφ. 15. Μπορούν επίσης να συμπεριλάβουν και εξωτερικές πηγές (εικονική περιήγηση στην Αγία Σοφία, βίντεο, εικόνες, ψηφιδωτά) και να παρουσιάσουν στην ολομέλεια του τμήματος την εξέλιξη της βυζαντινής τέχνης με αποκορύφωμα την Αγία Σοφία και τα ψηφιδωτά στις βυζαντινές εκκλησίες στη Ραβέννα της Ιταλίας (πχ. Άγιος Απολλινάριος).</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u></p> <p>Οι μαθητές/τριες προτείνεται στην έρευνά τους σχετικά με τη βυζαντινή τέχνη ν' αξιοποιήσουν τις εργασίες 5 από το κεφ. 40 και 2 από το κεφ. 15. Η έρευνά τους αυτή μπορεί να συνδυαστεί και με την τοπική Ιστορία.</p>
<p>6. Κεφ. 39^ο.. Η γυναίκα στη βυζαντινή κοινωνία (1 ώρα)</p>	<p><u>A. Βιβλίο μαθητή</u></p> <p>Στο μάθημα προτείνεται οι μαθητές/τριες να μελετήσουν χωρισμένοι/ες σε ομάδες τις και να παρουσιάσουν τη θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u></p> <p>Με την εργασία 4 οι μαθητές/τριες προτείνεται να συγκρίνουν τη θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία με τη σημερινή περίοδο.</p>
<p>Η καθημερινή ζωή στη Ρώμη και στο Βυζάντιο (3 διδακτικές ώρες)</p>	<p>Προτείνεται οι μαθητές/τριες να ερευνήσουν ως μία ενότητα τα κεφ. 4, 11 και 27, τα οποία αναδεικνύουν πτυχές της καθημερινής ζωής στην εποχή των ρωμαϊκών και των βυζαντινών χρόνων. Η καθημερινή ζωή αποτελεί μία σημαντική πτυχή στη μοντέρνα θεώρηση της Ιστορίας, η οποία δεν εξαντλείται στην εξιστόρηση των μεγάλων ιστορικών γεγονότων ή προσωπικοτήτων αλλά απεναντίας εστιάζει και στα «ασήμαντα» γεγονότα της καθημερινότητας των απλών ανθρώπων, στις επιθυμίες και στους φόβους τους, στις αναγκαιότητες της καθημερινής ζωής, κλπ. Οι μαθητές/τριες να μελετήσουν διαχρονικά την καθημερινή ζωή των κατοίκων της ρωμαϊκής και</p>

<p>7. Κεφ. 4°: Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη & Κεφ. 11°: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο & Κεφ. 27°: Η καθημερινή ζωή στα χρόνια των Ισαύρων και των Μακεδόνων. (3 διδακτικές ώρες)</p>	<p>βυζαντινής κοινωνίας. Οι θεματικές μπορούν να ποικίλουν: διατροφή, επαγγέλματα, διασκέδαση, θέση της γυναίκας ή των παιδιών, συνθήκες ζωής των ισχυρών και των αδύναμων.</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Οι μαθητές/τριες μπορούν να αξιοποιήσουν τις πηγές/ παραθέματα 1 - 5.3 του κεφ. 4, ώστε σε συνδυασμό με τις πληροφορίες του μαθήματος να ανασυνθέσουν την καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη. Το ίδιο μπορούν να κάνουν και στο κεφ. 11, με τη βοήθεια των πληροφοριών και των πηγών 1 - 3, και στη συνέχεια να συγκρίνουν την καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη και στην πρωτεύουσα του Βυζαντίου. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να συνεχιστεί και στο κεφ. 27. Τα συμπεράσματα των προηγούμενων μαθημάτων προτείνεται να συγκριθούν με αυτά του μαθήματος της ζωής στα χρόνια των Ισαύρων και των Μακεδόνων και να αξιοποιηθούν οι πηγές 1,2,3 για να γίνει αντιληπτή η ιστορική συνέχεια της καθημερινότητας των ανθρώπων.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Προτείνεται η εργασία- δραστηριότητα 4 του κεφ. 4, και η 2 από το κεφ. 11, ενώ τέος από το κεφ. 27 η 2, ώστε οι μαθητές/τριες να συγκρίνουν την καθημερινή ζωή τότε και σήμερα. Οι εργασίες 3 και 4 του κεφ. 27 μπορούν να αξιοποιηθούν σε project τοπικής Ιστορίας.</p>
<p>Επανάληψη</p>	<p>(1 ώρα)</p>
<p>Ενότητα Η: Θέματα Τοπικής Ιστορίας στο Βυζάντιο (5 διδακτικές ώρες)</p>	<p>Στην εποχή της μετανεωτερικότητας η Τοπική Ιστορία παίζει καθοριστικό ρόλο στον εμπλουτισμό σημαντικών διεργασιών για το παιδί, όπως η δημιουργία μίας ισχυρής ταυτότητας που θα βασίζεται στους πυλώνες του τοπικού και του παγκόσμιου στοιχείου, του εθνικού και του υπερεθνικού. Η προσέγγισή της μπορεί να γίνει διαθεματικά με τη μέθοδο project.</p> <p>Προτείνεται κάποιο/α (ανάλογα με την περιοχή του σχολείου ή τις περιοχές καταγωγής των μελών του τμήματος) από τα κεφ. 30β, 32, 37 να αξιοποιηθεί/ούν ως αφετηρία για ένα project τοπικής Ιστορίας, που μπορεί να αφορά κάποιο από</p>

<p>Κεφ. 30β: Τα ελληνικά κράτη μετά την Άλωση της Πόλης και /ή Κεφ. 32: Η Θεσσαλονίκη γνωρίζει μεγάλη ακμή και/ή Κεφ. 37: Η βυζαντινή Κύπρος (3 διδακτικές ώρες)</p> <p>Βυζαντινά μνημεία της περιοχής (2 διδακτικές ώρες)</p>	<p>τα ελληνικά κράτη που δημιουργήθηκαν μετά την Άλωση της Πόλης από τους σταυροφόρους, τη Θεσσαλονίκη και την ευρύτερη περιοχή της ή τέλος την Κύπρο.</p> <p><u>A. Βιβλίο Μαθητή</u> Οι μαθητές/τριες αξιοποιώντας τις πηγές των κεφ. 30β (1-5), 32 (1-6) και 37 (1-4), μπορούν να αναδείξουν θέματα της τοπικής Ιστορίας.</p> <p><u>B. Τετράδιο Εργασιών</u> Οι μαθητές/τριες προτείνεται να αξιοποιήσουν στα project τοπικής Ιστορίας που θα κάνουν τις δραστηριότητες 5 του κεφ 30β, και 2 και 4 του κεφ. 32.</p> <p>Τα τοπικά βυζαντινά μνημεία (κάστρα, εκκλησίες) και οι παραδόσεις και οι θρύλοι που συνδέονται με αυτά μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για την εκκίνηση πολλών project στην τοπική Ιστορία.</p>
<p>Σύνολο διδακτικών ωρών 42. [32 ώρες για τα επιμέρους <u>Κεφάλαια</u> + 5 ώρες για τα <u>Επαναληπτικά</u> + 5 ώρες για την <u>Τοπική Ιστορία</u>].</p>	

Στ' Τάξη	
Περιεχόμενα	Οδηγός Εκπαιδευτικού
<p>Ενότητα Α: Οι εξελίξεις στην Ευρώπη κατά τους Νεότερους Χρόνους (μέσα 15ου αιώνα - αρχές 19ου αιώνα) (3 ώρες)</p> <p>1. Κεφ. 1ο: Η Αναγέννηση και η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση (1 ώρα)</p>	<p>Η ενότητα Α προτείνεται να διδαχθεί σε 3 διδακτικές ώρες. Για την επεξεργασία της εν λόγω ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού στο Φωτόδεντρο http://photodentro.edu.gr/ ενώ για τη δημιουργία ιστοριογραμμής μπορεί να γίνει χρήση του λογισμικού timeline. Επίσης ενδείκνυται η παρουσίαση έργων τέχνης με θέμα τη Γαλλική Επανάσταση και ο σχολιασμός τους.</p> <p>Ειδικότερα για κάθε κεφάλαιο προτείνεται:</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή</u>: Στόχος είναι οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν τα βασικά χαρακτηριστικά της</p>

<p>2. Κεφ. 2ο: Από τις Γεωγραφικές Ανακαλύψεις στο Διαφωτισμό (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3ο: Η Αμερικανική και η Γαλλική Επανάσταση (1 ώρα)</p>	<p>περιόδου της Αναγέννησης, και την κεντρική επιδίωξη των Διαμαρτυρόμενων. Από τα παραθέματα, προτείνεται να δοθεί έμφαση στα εξής: από τις «Πηγές αφηγούνται» στη 2η, στην «Ματιά στο παρελθόν» και στις εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη επεξεργασία των εργασιών 3 και 7.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στο Διαφωτισμό. Από τα παραθέματα, προτείνεται να γίνει επεξεργασία στην τάξη «οι πηγές αφηγούνται» 1 και οι εικόνες 3, 4, 5, 6 και 7. Από τα ερωτήματα, προτείνεται το πρώτο.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 5 και 6.</p> <p>Στο 3^ο κεφάλαιο προτείνεται να γίνει συνοπτική επεξεργασία της Αμερικανικής και της Γαλλικής Επανάστασης με έμφαση στα βασικά αιτήματα και στις βασικές αρχές της Γαλλικής Επανάστασης, αξιοποιώντας και τα παραθέματα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 4, 8 και 9. Η εργασία 12 μπορεί να δοθεί ως προαιρετική κατ' οίκον εργασία για το σπίτι από τους μαθητές.</p>
--	--

<p>ΕΝΟΤΗΤΑ Β: Οι Έλληνες κάτω από την οθωμανική και τη λατινική κυριαρχία (1453-1821) (8 ώρες)</p>	<p>Η ενότητα Β προτείνεται να διδαχθεί σε 8 διδακτικές ώρες. Ειδικότερα προτείνεται το 4^ο κεφάλαιο να συμπεριληφθεί στο νέο 7^ο κεφάλαιο της παρούσας ενότητας, ενώ το 10^ο κεφάλαιο της παρούσας ενότητας προτείνεται να συμπεριληφθεί στο 1^ο κεφάλαιο της ενότητας Γ, «Η Φιλική Εταιρεία», λόγω ενιαίας θεματικής. Τέλος προστίθεται μια (1) διδακτική ώρα για ανακεφαλαίωση της ενότητας.</p> <p>Για την επεξεργασία της εν λόγω ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού στο Εθνικό Οπτικοακουστικό Αρχείο (http://mam.avarchive.gr/portal/) και στο Φωτόδεντρο (http://photodentro.edu.gr/)</p>
<p>1. Κεφ. 1ο: Η κατάκτηση της ελληνικής Χερσονήσου (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο, προτείνεται να μελετηθεί αναλυτικά. Από τα παραθέματα προτείνεται «Η ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. Από τα ερωτήματα μπορεί να αξιοποιηθεί το πρώτο.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>2. Κεφ. 2ο: Οι συνθήκες ζωής των υποδούλων (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το 2^ο κεφάλαιο προτείνεται να μελετηθεί αναλυτικά αξιοποιώντας τα παραθέματά του.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 1 και 2.</p>
<p>3. Κεφ. 3ο: Η θρησκευτική και η πολιτική οργάνωση των Ελλήνων (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Από το συγκεκριμένο κεφάλαιο προτείνεται να παρουσιαστούν περιληπτικά: α) ο ρόλος του Πατριάρχη και β) ο ρόλος των Φαναριωτών και των κοινοτικών αρχόντων. Από τα παραθέματα προτείνεται να γίνει αναφορά στα εξής: «Οι πηγές αφηγούνται» και «Ματιά στο παρελθόν».</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 4.</p>
<p>Το 4ο κεφάλαιο «Οι Κλέφτες και οι Αρματολοί» προτείνεται να μη διδαχθεί <u>ξεχωριστά</u> αλλά να γίνει αναφορά στους εν λόγω όρους στο νέο 7^ο κεφάλαιο της παρούσας Ενότητας.</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να παρουσιαστούν περιληπτικά και με τη μορφή εννοιολογικού χάρτη η οικονομική παρακμή της Οθωμανικής</p>
<p>4. Κεφ. 5ο: Η οικονομική ζωή (1 ώρα)</p>	

<p>5. Κεφ. 6ο: Οι Έλληνες των παροικιών και των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών (1 ώρα)</p> <p>Το κεφ. 7 «Οι δάσκαλοι του Γένους» προτείνεται να μη διδαχθεί.</p> <p>6. Κεφ. 8ο: Ο Ρήγας Βελεστινλής και ο Αδαμάντιος Κοραής (1 ώρα)</p> <p>7. Κεφ. 9ο: Τα κυριότερα επαναστατικά κινήματα (1 ώρα)</p> <p>Το κεφ. 10 «Οι αγώνες των Σουλιωτών» προτείνεται να μη διδαχθεί και να γίνει αναφορά στη θεματική του στο 1^ο κεφάλαιο «Η Φιλική Εταιρεία» της Ενότητας Γ.</p> <p>8. Ανακεφαλαίωση Ενότητας (1 ώρα)</p>	<p>Αυτοκρατορίας και οι συνέπειές της. Από τα παραθέματα προτείνεται να γίνει αναφορά στο «Ματιά στο παρελθόν» και στις εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 8.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Στο κεφάλαιο αυτό προτείνεται να παρουσιασθεί περιληπτικά η οικονομική και πνευματική ανάπτυξη των ελληνικών παροικιών και η συμβολή τους στην αφύπνιση του υπόδουλου έθνους. Από τα παραθέματα προτείνεται να γίνει αναφορά στο «Ματιά στο παρελθόν» και στις εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 9.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να διδαχθούν περιληπτικά οι βιογραφίες και το έργο του Ρήγα Βελεστινλή και του Αδαμάντιου Κοραή. Από τα παραθέματα προτείνεται «Οι πηγές αφηγούνται» και οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 13.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να παρουσιαστεί ως έχει. Ακόμη προτείνεται να γίνει αναφορά στους Κλέφτες και Αρματολούς του 4ου κεφαλαίου της παρούσας ενότητας.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 14 και 17.</p> <p>Προτείνεται ο αναστοχασμός των μαθητών/τριών για την Ενότητα Β΄.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην</p>
---	--

	<p>τάξη οι εργασίες 3, 7, 16 και 18. Για επέκταση με τη μορφή project θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η άσκηση 6.</p>
<p>ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: Η Μεγάλη Επανάσταση (1821-1830) (17 ώρες)</p>	<p>Η ενότητα Γ προτείνεται να διδαχθεί σε 17 διδακτικές ώρες. Ειδικότερα, είναι εφικτό να συντηρηθεί η διδασκαλία των κεφαλαίων 3 και 7 σε 1 διδακτική ώρα, λόγω ενιαίας θεματικής. Το κεφάλαιο 18 «Το τέλος της Επανάστασης και η ελληνική ανεξαρτησία», μπορεί να συνδυαστεί με Ανακεφαλαίωση της ενότητας σε μια διδακτική ώρα. Για την επεξεργασία της Ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής πόροι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εθνικό Οπτικοακουστικό Αρχείο. - Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, http://www.nhmuseum.gr/el/ -Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, http://www.ime.gr/fhw/ -Αρχεία Εθνικής Παλιγγενεσίας, http://paligenesia.parliament.gr/ -«Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» του Δ. Σολωμού από το μουσικό έργο του Χρήστου Λεοντή «Καντάτα Ελευθερίας», http://www.hellenicparliament.gr/onlinePublishing/KEL/kantata/rigas/thurios.mp3 -Έργα εικαστικά για την Έξοδο του Μεσολογγίου, (π.χ. του Ντελακρουά, του Βρυζάκη...) -Για τον φιλελληνισμό μπορούν να αξιοποιηθούν λογισμικά όπως το hellenichistory.gr, πίνακες ζωγραφικής, ποιήματα και άρθρα. -Εικόνες από τη ναυμαχία του Ναυαρίνου. - Κατάλογος ψηφιοποιημένων μικροταινιών της

<p>1. Κεφ. 1ο: Η Φιλική Εταιρεία (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2ο: Η εξέγερση στη Μολδοβλαχία (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3^ο: Η επανάσταση στην Πελοπόννησο και κεφ: 7^ο : Η άλωση της Τριπολιτσάς (1 ώρα)</p>	<p>Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων, http://catalog.parliament.gr/hipres/help/null/horizon/microfilms.htmΒιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων, http://catalog.parliament.gr/hipres/help/null/horizon/microfilms.htm</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματά του. Ακόμη προτείνεται κατά την προσέγγιση του περιεχομένου της 1^{ης} παραγράφου να γίνει σύντομη αναφορά στο κεφάλαιο «Οι αγώνες των Σουλιωτών» της ενότητας Β.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Η εργασία 1 μπορεί να δοθεί ως προαιρετική εργασία για το σπίτι.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα εξής παραθέματα: από τις «Πηγές αφηγούνται» η 1 και η 3, η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να προσεγγισθούν συνοπτικά, σε μια διδακτική ώρα το 3^ο και το 7^ο κεφάλαιο. Από το 3^ο να παρουσιαστούν περιληπτικά δύο υποκεφάλαια α) Οι μυστικές συναντήσεις των Φιλικών στα τέλη του 1820 στη Πελοπόννησο, β) Στο ξεκίνημα της επανάστασης, Παράδοση της Καλαμάτας στους Έλληνες, Κατάληψη Μονεμβασιάς. Από τα παραθέματα προτείνεται να αξιοποιηθούν η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. Από τα ερωτήματα προτείνεται να συζητηθεί το πρώτο. Στο 7^ο κεφάλαιο προτείνεται να παρουσιαστεί συνοπτικά η νίκη των Ελλήνων στο Βαλτέτσι και η άλωση της Τριπολιτσάς και από τα παραθέματα προτείνεται να αξιοποιηθούν η δεύτερη από τις «Πηγές αφηγούνται», η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να παρουσιαστούν περιληπτικά με τη μορφή σχεδιαγράμματος ή γραμμής του χρόνου τα γεγονότα στη Στερεά</p>
--	--

<p>4. Κεφ. 4^ο: Η επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα (1 ώρα)</p>	<p>Ελλάδα. Από τα παραθέματα προτείνεται η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. Από τα ερωτήματα προτείνεται να εξετασθεί το πρώτο.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 3, ενώ η εργασία 7 μπορεί να δοθεί ως προαιρετική εργασία για το σπίτι.</p>
<p>5. Κεφ. 5ο: Η επανάσταση στα νησιά του Αιγαίου (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί βαρύτητα: α) στα είδη των πολεμικών επιχειρήσεων και β) στα γεγονότα της Χίου, της Κάσου, των Ψαρών και στη ναυμαχία του κόλπου του Γέροντα. Από τα παραθέματα προτείνεται η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. Από τα ερωτήματα προτείνεται να συζητηθεί το πρώτο.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>6. Κεφ. 6ο: Η επανάσταση στην Ήπειρο, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να παρουσιαστούν περιληπτικά με τη μορφή σχεδιαγράμματος ή γραμμής του χρόνου τα γεγονότα στην Ήπειρο, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία. Από τα παραθέματα προτείνεται η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. Από τα ερωτήματα προτείνεται να εξεταστεί το πρώτο.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>7. Κεφ. 8ο: Οι αγώνες του Κανάρη (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να παρουσιαστούν περιληπτικά με τη μορφή σχεδιαγράμματος τα εξής υποκεφάλαια: α) πυρπολικά, β) ναυμαχία της Ερεσσού και γ) οι ναυτικές επιχειρήσεις του Κανάρη. Από τα παραθέματα προτείνεται η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>8. Κεφ. 9ο: Η εκστρατεία του Δράμαλη - Δερβενάκια (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 9.</p>
<p>9. Κεφ. 10ο: Ο Μάρκος Μπότσαρης (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 8.</p>

<p>10. Κεφ. 11ο: Ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο - ο Παπαφλέσσας (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 11.</p>
<p>11. Κεφ. 12ο: Η δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου - ο Διονύσιος Σολωμός (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 13.</p>
<p>12. Κεφ. 13ο: Οι αγώνες του Καραϊσκάκη (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 5, 6 και 14.</p>
<p>13. Κεφ. 14ο: Ο Φιλελληνισμός (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί περιληπτικά, με τη μορφή εννοιολογικού χάρτη. Από τα παραθέματα μπορούν ν' αξιοποιηθούν «Οι πηγές αφηγούνται» και οι εικόνες. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>14. Κεφ. 15ο: Η παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων και η Ναυμαχία του Ναυαρίνου (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα. Η «Ματιά στο παρελθόν» μπορεί να παραλληλιστεί με τους πρόσφυγες του σήμερα. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Η εργασία 12 μπορεί να δοθεί ως προαιρετική εργασία για το σπίτι.</p>
<p>15. Κεφ. 16ο: Οι Εθνοσυνελεύσεις και η πολιτική οργάνωση του Αγώνα (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα. Ενδεικνύεται να χρησιμοποιηθεί σχεδιάγραμμα ή γραμμή του χρόνου. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 16 και 17.</p>
<p>16. Κεφ. 17ο: Ο Ιωάννης Καποδίστριας και το έργο του (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα. Ενδεικνύεται να χρησιμοποιηθεί σχεδιάγραμμα ή γραμμή του χρόνου. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 19 και 20 και η άσκηση 18 μπορεί</p>

<p>17. Κεφ. 18ο: Το τέλος της Επανάστασης και η ελληνική ανεξαρτησία και Ανακεφαλαίωση της ενότητας (1 ώρα)</p>	<p>να δοθεί ως προαιρετική εργασία για το σπίτι.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Στο κεφάλαιο προτείνεται να δοθεί βαρύτητα στο Ρωσοτουρκικό Πόλεμο 1828-1829, στην υπογραφή της Συνθήκης του Λονδίνου το 1830 και στα πρώτα σύνορα του ελληνικού κράτους. Από τα παραθέματα να αξιοποιηθούν η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 15. και Η εργασία 10 μπορεί να δουλευτεί ως project για τη συμβολή των γυναικών στον απελευθερωτικό αγώνα.</p> <p>Προτείνεται να προγραμματιστεί Ανακεφαλαίωση της Ενότητας Γ´</p>
<p>ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: Η Ελλάδα στον 19° αιώνα (5 ώρες)</p>	<p>Η ενότητα Δ προτείνεται να διδαχθεί σε 5 διδακτικές ώρες. Ειδικότερα, είναι εφικτό να συντμηθεί η διδασκαλία του 2^{ου} κεφαλαίου (σε ό,τι αναφέρεται στον Χαρίλαο Τρικούπη) με το 4^ο κεφάλαιο (σε ό,τι αναφέρεται στον Χαρίλαο Τρικούπη) σε 1 διδακτική ώρα. Επίσης είναι εφικτό να συντμηθούν τα κεφαλαία 3 και 4 σε 1 διδακτική ώρα και τα κεφαλαία 5 και 6 σε 1 διδακτική ώρα, λόγω ενιαίας θεματικής. Τέλος προστίθεται μια 1 διδακτική ώρα για ανακεφαλαίωση της ενότητας.</p> <p>Για την επεξεργασία της εν λόγω ενότητας προσφέρονται οι εξής πόροι για αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Λογισμικό Centennia, - Ιστοσελίδες του Εθνικού Τυπογραφείου και της Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων. -Εικονογραφικό υλικό και πηγές (π.χ. τα αιτήματα του Στρατιωτικού Συνδέσμου) από την ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, http://www.ime.gr/chronos/ -Εικονογραφικό υλικό από την Εθνική Πινακοθήκη. - Πύλη για την ελληνική Γλώσσα. -Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, http://www.nhmuseum.gr/el/ -Στο ΙΜΕ Τα αιτήματα του Στρατιωτικού Συνδέσμου http://www.ime.gr/chronos/13/gr/domestic_policy/sources/index.html

<p>1. Κεφ. 1^ο: Η βασιλεία του Όθωνα - ο Ιωάννης Κωλέττης και κεφ. 2^ο: Η βασιλεία του Γεωργίου Α' (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2^ο: Ο Χαρίλαος Τρικούπης (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3^ο: Επαναστατικά κινήματα στη Μακεδονία και την Κρήτη και Κεφ. 4ο Η Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα (1 ώρα)</p> <p>4. Κεφ. 5ο Η Θράκη, η Μικρά Ασία και ο Πόντος, ακμαία ελληνικά κέντρα και Κεφ. 6ο Η κρίση στα Βαλκάνια (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται το 1^ο κεφάλαιο να διδαχθεί περιληπτικά. Από τα παραθέματα να προσεγγιστούν η πρώτη από τις «Πηγές αφηγούνται», η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. Από το 2^ο κεφάλαιο να διδαχθεί μόνο η βασιλεία του Γεωργίου Α'.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 1 και 3, ενώ η 4 μπορεί να δοθεί ως προαιρετική εργασία για το σπίτι.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Από το 2^ο κεφάλαιο θα διδαχθεί το τμήμα που αναφέρεται στο Χαρίλαο Τρικούπη με τα σχετικά παραθέματα καθώς και από το 4^ο κεφάλαιο «Η Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα» το τμήμα που αναφέρεται στο Χαρίλαο Τρικούπη και το οικονομικό πρόβλημα. Από τα παραθέματα προσεγγίζονται οι «Πηγές αφηγούνται» 1 και η «Ματιά στο παρελθόν» του κεφ. 4.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να διδαχθούν συνοπτικά σε μια διδακτική ώρα το 3^ο και το 4^ο κεφ. Από το 3^ο να γίνει σύντομη αναφορά α) στην επανάσταση στη Μακεδονία το 1878 και β) στην επανάσταση της Κρήτης το 1866 και στην κατοπινή αυτονομία της και από τα παραθέματα να εξετασθούν μόνο οι εικόνες. Από το 4^ο κεφάλαιο προτείνεται να παρουσιαστούν περιληπτικά: α) το πρόβλημα των ληστειών, β) ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος του 1897 και γ) το γλωσσικό ζήτημα και από τα παραθέματα να αξιοποιηθεί το 3^ο από τις «Πηγές αφηγούνται» καθώς και οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 5.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να διδαχθούν συνοπτικά σε μια διδακτική ώρα το 5^ο και το 6^ο κεφ. Από το 5^ο κεφ. να παρουσιαστεί περιληπτικά, με τη βοήθεια σχεδιαγράμματος πώς ζούσαν οι Έλληνες των περιοχών που δεν είχαν ελευθερωθεί (3 τελευταίες παράγραφοι) Από το 6^ο κεφάλαιο προτείνεται να παρουσιαστεί περιληπτικά, εστιάζοντας α) στο Ανατολικό ζήτημα, β) στη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου και γ) στη Συνθήκη</p>
---	--

<p>5. Ανακεφαλαίωση Ενότητας (1 ώρα)</p>	<p>του Βερολίνου και στην προσάρτηση της Ανατολικής Ρωμυλίας στη Βουλγαρία. Από τα παραθέματα αξιοποιούνται οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 10.</p> <p>Προτείνεται ο αναστοχασμός των μαθητών για τα ιστορικά γεγονότα του 19^{ου} αιώνα στην Ελλάδα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 11.</p>
<p>ΕΝΟΤΗΤΑ Ε: Η Ελλάδα στον 20^ο αιώνα (12 ώρες)</p>	<p>Η Ενότητα Ε προτείνεται να διδαχθεί σε 12 διδακτικές ώρες. Ειδικότερα, είναι εφικτό να συντημηθεί σε μία (1) διδακτική ώρα, λόγω ενιαίας θεματικής, η διδασκαλία για τα κεφάλαια 11 και 12. Τέλος προστίθεται μια (1) διδακτική ώρα για Ανακεφαλαίωση της Ενότητας.</p> <p>Για την επεξεργασία της εν λόγω ενότητας μπορεί να γίνει αναζήτηση συμπληρωματικού διδακτικού υλικού:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Λογισμικό Ιστορικού Άτλαντα Centennia και Google Earth για οπτικοποίηση και γεωγραφικό εντοπισμό των χώρων όπου εκτυλίχθηκαν τα γεγονότα. -Λογισμικό on line, <u>Πολιτικά και Διπλωματικά γεγονότα της Νεότερης Ιστορίας.</u> http://ts.sch.gr/repo/online-packages/dim-politika-kai-diplomatika-gegonota-tis-neoteris-istorias-mas/politika/index.html -Εθνικό Οπτικοακουστικό Αρχείο http://mam.avarchive.gr/portal/ -Ιστορικό Αρχείο ΕΛΙΑ http://www.elia.org.gr - Βουλή των Ελλήνων, εφημερίδες της προς εξέταση εποχής, http://catalog.parliament.gr/hipres/help/null/horizon/digital.pdf -Χρήση λογισμικών εννοιολογικής χαρτογράφησης Inspiration ή cmap. -Ιστοσελίδα του Πολεμικού Μουσείου, Α' Παγκόσμιος Πόλεμος http://www.warmuseum.gr/vr/ -Εθνικό Ίδρυμα Μελετών και Ερευνών «Ελευθέριος Βενιζέλος» http://www.venizelos-foundation.gr/ -Φωτόδεντρο, <i>Η Σύμυρνη και ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας.</i> Μνήμη και νοσταλγία. http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/6527?locale=

	<p><u>el</u> -Φωτόδεντρο, <i>Μικρασιατική καταστροφή και πρόσφυγες</i> http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4034?locale=el</p> <p><u>el</u> -Φωτόδεντρο, <i>Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας</i> http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1422?locale=el</p> <p><u>el</u> -Λογισμικό του Π.Ι. Ιστορία Ε΄- ΣΤ΄ Δημοτικού (οι θεματικές: Ένδοξα αλλά και δύσκολα χρόνια 1903-1923, από το Μεσοπόλεμο μέχρι τις μέρες μας, πνευματική ζωή, θέλεις να παίξουμε, λεξικό ονομάτων, λεξικό όρων). -Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού http://www.ime.gr/fhw/</p> <p>-Ιστοσελίδα του Πολεμικού Μουσείου, Γερμανική εισβολή, Κατοχή – Αντίσταση – Απελευθέρωση http://www.warmuseum.gr/vr/</p> <p>-Ιστοσελίδα του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος</p> <p>-Το λογισμικό «Hot potatoes» για τη δημιουργία αλληλεπιδραστικών τεστ, πολλαπλών ερωτήσεων, σταυρόλεξων, ερωτήσεων αντιστοίχισης, ταξινόμησης και συμπλήρωσης κενών.</p> <p>-Φωτόδεντρο, <i>Οι αντιδράσεις στο καθεστώς της δικτατορίας</i> http://photodentro.edu.gr/video/handle/8522/531?locale=el</p> <p>-Φωτόδεντρο, <i>Η εξέγερση της 17ης Νοεμβρίου</i> http://photodentro.edu.gr/video/handle/8522/532?locale=el</p> <p>-Φωτόδεντρο, <i>Οι ιστορικές συνέπειες της εξέγερσης του Πολυτεχνείου</i> http://photodentro.edu.gr/video/handle/8522/533?locale=el</p> <p>- <i>Οι Έλληνες στη Διασπορά 15^{ος} - 20^{ος} αι.</i> (2006). Βουλή των Ελλήνων. http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/CD_1-115.pdf</p> <p>-Υπουργείο Εξωτερικών, Κυπριακό http://www.mfa.gr/kypriako</p> <p>- Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Αγώνα της ΕΟΚΑ http://myweb.cytanet.com.cy/iaae5559/taytothta.html</p>
--	---

<p>1. Κεφ. 1^ο: Από τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 στον Μακεδονικό Αγώνα (1 ώρα)</p> <p>2. Κεφ. 2^ο: Το κίνημα στο Γουδί και η κυβέρνηση Βενιζέλου (1 ώρα)</p> <p>3. Κεφ. 3^ο: Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι (1 ώρα)</p> <p>4. Κεφ. 4^ο: Η Ελλάδα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (1 ώρα)</p> <p>5. Κεφ. 5ο: Η Μικρασιατική Εκστρατεία</p>	<p>- Ιστοσελίδα του Πολεμικού Μουσείου, Αίθουσα Κύπρου http://www.warmuseum.gr/vr/</p> <p>-Υπουργείο Εξωτερικών, Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html</p> <p>-Υπολογιστικό Φύλλο (excel) για την κατασκευή του χρόνου.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά ως έχει. Από τα παραθέματα ενδείκνυται να αξιοποιηθούν τα εξής: η 1^η και η 2^η από τις «Πηγές αφηγούνται», η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 2.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί αναλυτικά, αξιοποιώντας ως έχει με τα παραθέματα <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 3.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται το κεφάλαιο να διδαχθεί περιληπτικά, και με τη βοήθεια σχεδιαγράμματος ή γραμμής του χρόνου ή εννοιολογικού χάρτη. Από τα παραθέματα να αξιοποιηθούν η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 5.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί περιληπτικά. Από τα παραθέματα μπορούν να αξιοποιηθούν η «Ματιά στο παρελθόν» και οι εικόνες. <u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 6 και 7.</p> <p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί περιληπτικά με τη βοήθεια εννοιολογικού χάρτη ή πλαγιότιτλων, αξιοποιώντας και τα παραθέματα.</p>
--	---

<p>και η Καταστροφή (1 ώρα)</p>	<p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνουν στην τάξη οι εργασίες 8, 10 και 12.</p>
<p>6. Κεφ. 6ο: Ο Μεσοπόλεμος (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί περιληπτικά με τη βοήθεια σχεδιαγράμματος ή εννοιολογικού χάρτη, αξιοποιώντας και τα παραθέματα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 11.</p>
<p>7. Κεφ. 7ο: Το Αλβανικό Έπος (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί ως έχει και από τα παραθέματα οι πηγές αφηγούνται 3, η ματιά στο παρελθόν και οι εικόνες.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>8. Κεφ. 8ο: Η γερμανική επίθεση και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Το κεφάλαιο προτείνεται να διδαχθεί ως έχει με έμφαση στην εισβολή των Γερμανών και την άμυνα του ελληνικού στρατού στο Ρούπελ και τη Κρήτη, τα αποτελέσματα του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και τα παραθέματα. Με την επισήμανση στο ματιά στο παρελθόν ότι το Ολοκαύτωμα εκτός των Εβραίων αφορούσε επίσης Ρομά, ομοφυλόφιλους, κομμουνιστές και άλλους πολιτικούς αντιπάλους του Χίτλερ.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 13.</p>
<p>9. Κεφ. 9ο: Μια δεκαετία αγώνων και θυσιών για την ελευθερία (1941 -1949) (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην Εθνική Αντίσταση και να συζητηθούν τα παραθέματα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>10. Κεφ. 10ο: Η μεταπολεμική ανασυγκρότηση της Ελλάδας (1950 - 1974) (1 ώρα)</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται να δοθεί έμφαση: α) στο τέλος του Εμφυλίου Πολέμου, β) στη δικτατορία του 1967 και την εξέγερση και την αντίσταση του ελληνικού λαού για την πτώση της και τον αντίκτυπο του Κυπριακού Ζητήματος στις ελληνοτουρκικές σχέσεις καθώς και τα παραθέματα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Δεν προτείνεται εργασία.</p>
<p>11. Κεφ. 11ο: Το Κυπριακό ζήτημα και</p>	<p><u>Βιβλίο Μαθητή:</u> Προτείνεται τα δύο κεφάλαια να διδαχθούν περιληπτικά σε μία διδακτική ώρα. Από</p>

<p>κεφ. 12° Η Ελλάδα και η ευρωπαϊκή της πορεία (1 ώρα)</p> <p>12. Ανακεφαλαίωση Ενότητας (1 ώρα)</p>	<p>το 11° να προσεγγισθούν περιληπτικά α) η δράση της Ε.Ο.Κ.Α., β) η τουρκική εισβολή του 1974 και να συζητηθούν τα παραθέματα. Το 12° κεφάλαιο προτείνεται να παρουσιαστεί περιληπτικά, αξιοποιώντας τα παραθέματα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 18.</p> <p>Προτείνεται ο αναστοχασμός των μαθητών/τριών για τα ιστορικά γεγονότα του 20^{ου} αιώνα στην Ελλάδα.</p> <p><u>Τετράδιο Εργασιών:</u> Προτείνεται να γίνει στην τάξη η εργασία 17. Μπορούν να αξιοποιηθούν για project κάποια/ες από τις εργασίες 9, 12, 15.</p>
<p>Τοπική Ιστορία (5 ώρες)</p>	<p>Για την επεξεργασία της ενότητας της Τοπικής Ιστορίας προτείνεται να γίνει αναζήτηση επιπλέον πληροφοριακού υλικού από:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Τοπικά Μουσεία και Βιβλιοθήκες. -Τα κατά τόπους ΓΑΚ και τυχόν ιδιωτικά αρχεία. -Αρχειομνήμων http://arχειomnimon.gak.gr/ -Ιστορικό Αρχείο ΕΛΙΑ http://www.elia.org.gr - ΦΕΚ Αναζήτηση http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/2013-01-29-08-13-13 -Τοπικές εφημερίδες, Βουλή των Ελλήνων http://catalog.parliament.gr/hipres/help/null/horizon/digital.pdf -Ιστοσελίδα του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου http://www.nhmuseum.gr/ -Μουσείο Μπενάκη http://www.benaki.gr/ -Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα http://www.imma.edu.gr/imma/index.html -Χρήση μουσειοσκευών
<p>Σύνολο διδακτικών ωρών 51.</p> <p>42 ώρες για τα επιμέρους <u>κεφάλαια</u> + 4 ώρες για τα τέσσερα <u>Επαναληπτικά</u> + 5 ώρες για την <u>Τοπική Ιστορία</u>.</p>	

Παρακαλούμε να ενημερωθούν ενυπόγραφα οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων.

**Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ

Εσωτ. Διανομή

- 1.Γραφείο Υπουργού
- 2.Γραφείο Γενικού Γραμματέα
- 3.Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπολ. Εκπ/σης, Ξένων και Μειον. Σχολείων
4. Δ/νση Ειδικής Αγωγής & Εκ/σης
- 5.Δ/νση Σπουδών, Προγραμμάτων
& Οργάνωσης Π.Ε., Τμήμα Α΄